

DOROTA BUKOWSKA

PORADNIK JĘZYKOWY DLA UCZNIĄ

**Poradnik językowy zawiera
informacje dotyczące poprawnej polszczyzny.**

**„Poradnik językowy dla ucznia”
Dorota Bukowska**

Wydawca:
Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu,
Kalisz, ul. Wrocławska 182

Projekt okładki i skład:
Rafał Lisiak

Druk: ODN Kalisz, ul. Wrocławska 182
Kalisz 2023

PORADNIK JĘZYKOWY DŁA UCZNIĄ

Dorota Bukowska
Szkoła Podstawowa im. Polskich Noblistów
w Nowych Skalmierzycach

ODN

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
w Kaliszu

www.odn.kalisz.pl

Uczymy, jak uczyć

- { Kursy kwalifikacyjne
- { Konferencje naukowe
- { Metodyka przedmiotowa
- { Doradztwo metodyczne
- { Nowa podstawa programowa
- { Projekty edukacyjne
- { Pomoc psychologiczno-pedagogiczna
- { Sieci współpracy i samokształcenia
- { Szkolenia zespołów nauczycieli
- { Wspomaganie procesowe nauczycieli
- { Wychowanie i opieka w szkole
- { Zarządzanie szkołą

ul. Wrocławska 182 • 62-800 Kalisz
887 081 843 • sekretariat@odn.kalisz.pl

WSTĘP

Kazimierz Wierzyński pisał:

„Słowo jest nie tylko dźwiękiem, którym wyraża się pojęcie, nie tylko środkiem porozumiewawczym i mnemotechnicznym. Słowo jest także samoistnym życiem, które toczy się na przestrzeniach wielu setek lat, ma swoje wzniesienia i upadki, rozkwita albo zamiera. (...) Słowo jest najbardziej osobistym uczestnikiem człowieka w świecie i najżywszym świadectwem życia”.

Sprawne postępowanie się językiem jest niezwykle ważną umiejętnością, którą uczeń nabywa dzięki systematycznej pracy nad poprawnością językową oraz bogaceniem słownictwa.

Poradnik językowy zawiera informacje dotyczące poprawnej polszczyzny.

Celem publikacji jest:

- poszerzenie wiedzy z zakresu poprawności fleksyjnej, składniowej, leksykalnej, frazeologicznej, stylistycznej, ortograficznej i interpunkcyjnej na podstawie:
 - słowników poprawnej polszczyzny, słowników ortograficznych oraz uchwał Rady Języka Polskiego;
 - poradników językowych prof. Andrzeja Markowskiego, prof. Jana Miodka oraz prof. Jerzego Bralczyka;
- propagowanie wzorców poprawności językowej;
- motywowanie do samorozwoju;
- sprawdzanie wiedzy poprzez aktywny udział w quizach;
- kształcenie umiejętności dokonywania autorefleksji i autokorekty.

Poradnik składa się z dziesięciu działów podzielonych na poszczególne miesiące nauki. W każdym z nich opracowano wybrane zagadnienia językowe zakończone quizem wiedzy opublikowanym na stronach internetowych LearningApps.org.

Natomiast podsumowaniem czterolecznej pracy jest test wiedzy z zakresu poprawności językowej przeprowadzony w formie szkolnego konkursu. Motto zmagania konkursowych stanowią słowa Ludwiga Wittgensteina: „Granice naszego języka oznaczają granice naszego świata”.

Poradnik stanowi realizację następujących zapisów Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej:

Najważniejsze umiejętności rozwijane w ramach kształcenia ogólnego w szkole podstawowej to:

- 1) sprawne komunikowanie się w języku polskim, (...)
Rozwijanie umiejętności postępowania się językiem polskim w mowie i w piśmie, w tym dbałość o wzbogacanie zasobu słownictwa uczniów oraz przestrzeganie przez nich norm poprawnościowych, należy do obowiązków nauczycieli wszystkich przedmiotów.

II ETAP EDUKACYJNY: KLASY IV-VIII

JĘZYK POLSKI

Cele kształcenia – wymagania ogólne

II. Kształcenie językowe.

1. Rozwijanie rozumienia wartości języka ojczystego oraz jego funkcji w budowaniu tożsamości osobowej ucznia oraz wspólnot: rodzinnej, narodowej i kulturowej.
2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.
3. Poznawanie podstawowych pojęć oraz terminów służących do opisywania języka i językowego komunikowania się ludzi.

4. Kształcenie umiejętności porozumiewania się w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych. (...)
5. Kształcenie umiejętności poprawnego mówienia oraz pisanie zgodnego z zasadami ortofonii oraz pisowni polskiej.
6. Rozwijanie wiedzy o elementach składowych wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów i w komunikowaniu się.

IV. Samokształcenie.

1. Rozwijanie szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości.
4. Kształcenie nawyków systematycznego uczenia się oraz porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania.
5. Zachęcanie do rozwijania swoich uzdolnień przez udział w różnych formach poszerzania wiedzy, na przykład w konkursach. (...)

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

KLASY IV-VI

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:
 - 6) stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych;
 - 7) poprawnie stopniuje przymiotniki i przysłowki;
2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:
 - 2) postępuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą polszczyzny;
 - 5) rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, dostrzega ich bogactwo, rozumie ich znaczenie oraz poprawnie stosuje w wypowiedziach;
 - 9) zna i stosuje zasady spójności formalnej i semantycznej tekstu;
3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:
 - 7) rozumie, na czym polega etykieta językowa i stosuje jej zasady;
4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:
 - 1) pisze poprawnie pod względem ortograficznym oraz stosuje reguły pisowni;
 - 2) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych: kropki, przecinka, znaku zapytania, znaku wykrzyknika, cudzysłowu, dwukropka, średnika, nawiasu.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:
 - 9) wykorzystuje wiedzę o języku w tworzonych wypowiedziach;

KLASY VII i VIII

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:
 - 3) zna sposoby wzbogacania słownictwa;
3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:
 - 1) rozumie, na czym polega grzeczność językowa i stosuje ją w wypowiedziach;
 - 2) rozróżnia normę językową wzorcową oraz użytkową i stosuje się do nich;
 - 3) rozumie, na czym polega błąd językowy.

Zadaniem nauczyciela języka polskiego na II etapie edukacyjnym jest przede wszystkim:

 - 5) rozwijanie umiejętności komunikowania się w różnych sytuacjach oraz sprawnego postępowania się językiem polskim w zależności od celu wypowiedzi.

WRZESIEŃ

„Błąd w mowie i piśmie to jak brzydka plama na fotografii matki, którą kochasz”

Janusz Korczak

1. **Kultura języka** – to z jednej strony umiejętność sprawnego postępowania się językiem w sposób zrozumiały dla odbiorców, z drugiej – aktywne działanie mające na celu dosko-

nalenie języka oraz dbałość o jego rozwój. Podstawowymi składnikami kultury języka są poprawność i sprawność (stosowność) językowa.

Poprawność językowa – umiejętność używania różnych elementów języka zgodnie z przyjętą normą językową, czyli takie konstruowanie wypowiedzi, by była wolna od błędów językowych.

Sprawność (stosowność) językowa – umiejętność przekazywania zamierzonych treści w sposób odpowiedni do określonej sytuacji. Polega na doborze środków językowych, które pozwalają wywołać oczekiwaną reakcję odbiorcy (np. podziw, uznanie, zainteresowanie, a przede wszystkim zrozumienie).

2. Norma językowa – zasób środków językowych: wyrazów, form gramatycznych, konstrukcji składniowych używanych w społeczeństwie w określonym czasie zgodnie z regułami znajdującymi się w słownikach i podręcznikach.

3. Rozróżniamy dwa rodzaje normy językowej:

– **wzorcową** (obowiązuje w kontaktach oficjalnych, np. wystąpieniach publicznych, w języku prasy, radia, telewizji, sceny, w polszczyźnie używanej w szkole) oraz

– **użytkową, inaczej potoczną** (jest charakterystyczna dla swobodnych rozmów nieoficjalnych).

4. Istnieją także innowacje językowe, czyli nowe elementy, które pojawiają się w języku. Mogą to być nowe słowa – zapożyczenia i neologizmy, związki frazeologiczne, wyrazy już istniejące, które zmieniły swoje znaczenie lub są odmieniane inaczej niż do tej pory, np. fejs, drogówka (=policja drogowa), budżetówka (=sfera budżetowa).

Jeżeli jakaś innowacja staje się powszechna (np. spotyka się ją w tekstach), ale nie jest aprobowana przez słowniki, nazywa się ją **uzusem językowym**. Niejednokrotnie uzus w miarę upływu czasu może stać się normą językową.

Uzus – zwyczaj, praktyka.

5. Etykieta językowa – zbiór zasad dotyczących kulturalnego porozumiewania się.

Przestrzeganie językowego *savoir-vivre*'u jest ważne w codziennej komunikacji, świadczy o kulturze osobistej człowieka. Językowa elegancja wyraża się w takim wyborze sposobów mówienia i pisania, które są odpowiednie do okoliczności, nikogo nie obrażają, pozwalają okazać szacunek i życzliwość odbiorcy.

6. Czym różni się błąd od usterki językowej?

a) **Błąd** – odstępstwo od normy.

b) **Usterki językowe** – konstrukcje, które budzą pewne zastrzeżenia, ale nie są jednoznacznie rozstrzygnięte przez językoznawców i z tego powodu nie można ich uznać za błędy.

BŁĘDY JĘZYKOWE DZIELIMY NA:

BŁĘDY GRAMATYCZNE:

- fleksyjne
- składniowe

BŁĘDY NIEGRAMATYCZNE:

- leksykalne
- stylistyczne
- słotwórcze
- ortograficzne
- frazeologiczne
- logiczne
- fonetyczne
- interpunkcyjne

Uwaga:

Błędy rzeczowe – polegają na niezgodnym z rzeczywistością podawaniu informacji, np. Jacek Horeszko to bohater epepei. (*poprawnie: Soplica*). Epika jest jednym z gatunków literackich. (*poprawnie: rodzajów*).

Błąd fleksyjny – polega na niepoprawnej odmianie wyrazu.

7. W edycji wrześnieowej poradnika poznać najczęściej popełniane błędy fleksyjne, które dotyczą:

- niewłaściwej odmiany nazwisk lub nieodmienianie nazwisk, np. utwór Aleksandra Fredro; poprawnie: Aleksandra Fredry
- niewłaściwej odmiany rzeczowników pospolitych, np. o domie; poprawnie: o domu
- niewłaściwej odmiany zaimków, np. tą książkę; poprawnie: tę książkę
- niewłaściwej formy odmiany czasowników (głównie w rodzaju męskim czasu przeszłego), np. przyszedłem, wyszedłem, szłem, wtańczyłem; poprawnie: przyszedłem, wyszedłem, szedłem, wtańczyłem, wzięłem
- Uwaga: wtańczyć (wym. wtańczyć, nie: wtańczyć)
- stosowania formy mianownika zamiast wołacza w wypowiedziach pisemnych, np. Cześć, Jacek! poprawnie: Cześć, Jacku!
- odmiany rzeczowników nieodmiennych, np. kakaa; poprawnie: kakao
- niewłaściwej postaci tematu lub końcówki fleksyjnej, np. kaszy mannej; poprawnie: kaszy manny
- niewłaściwego użycia rodzaju gramatycznego rzeczowników, np. ta por, ten pomarańcz; poprawnie: ten por, ta pomarańcza
- niewłaściwego doboru typu liczebnika do rzeczownika posiadającego tylko formy liczby mnogiej, np. cztery drzwi; poprawnie: czworo drzwi
Uwaga: liczebników zbiorowych używamy, oznaczając liczbę:
 - *osób różnej płci, np. dwoje ludzi, dwadzieścioro uczniów*
 - *rzeczowników nazywających istoty młode zakończone w M. l. poj. na -ę, a w M. l. mn. na -ęta, np. siedmioro żrebiąt, pięścioro niemowląt, troje piskląt*
 - *rzeczowników występujących tylko w liczbie mnogiej, np. troje skrzypiec, czworo drzwi, pięścioro sań*
 - *rzeczowników nazywających parzyste części ciała, np. dwoje uszu, oczu, rąk, nóg.*
- zastosowania zasady ogólnej w odniesieniu do formy, która jest wyjątkiem, np. Rozmawiałam o przyjaciela; poprawnie: Rozmawiałam o przyjaciół.

8. Przykłady poprawnych form fleksyjnych:

- ten podkoszulek – r. męski (*nie: ta podkoszulka*)
Uwaga: Włożyć (*nie: założyć, ubrać*) podkoszulek. Ubrać się w podkoszulek.
- ta gałąź (*nie: gałęź*)
- ta żołądź (*nie: żołądz*)
- ta kontrola (*nie: kontrol*)
- sweter (*nie: swetr*)
Uwaga: Włożyć (*nie: założyć*) sweter. Ubrać się w sweter. (*nie: ubrać sweter*)
- D. (kogo? czego?) cudzysłowu (*nie: cudzysłowia*)
- Ms. cudzysłowie (*nie: cudzysłowiu*), np. Napisać coś w cudzysłowie.
- M. l. mn. cudzysłowy (*nie: cudzysłowia*)
- N. Ms. Zakopanem (*nie: Zakopanym*)
Uwaga: Mieszkaniec Zakopanego to zakopianin lub zakopiańczyk.
- wziąć (*nie: wziąć*), wezmę (*nie: weznę*)
- nienawidzić (*nie: nienawidzić*)
- lubić (*nie: lubieć*)
- oni lubią (*nie: lubieją*), ale oni rozumieją (*nie: rozumią*), oni umieją (*nie: umią*)

- rzeczowniki nieodmienne to: kakao, wideo, logo, boa, tabu, kakadu, salami, alibi, graffiti, kiwi, jury, menu, tournée, attaché, euro, espresso, cappuccino, Monako, Los Angeles, Tokio.

Uwaga: rzeczowniki: radio i studio są wyrazami odmiennymi, np. Mój przyjaciel pracuje w radiu. Coraz więcej wyrazów traktuje się jako odmienne, np. logo.

- Mieszkam w województwie wielkopolskim lub w Wielkopolskiem (*nie: Wielkopolskim*).
- D. (czego?) kisielu (*nie: kiślu*)
- oczy (narząd wzroku), oka (np. w rosole)
- uszy (narząd słuchu), ucha (np. torby, garnka, siatki, kosza, dzbana)
Uwaga:
 - dwoje uszu (*nie: dwa uszy*)
 - coś, np. melodia, piosenka, łatwo wpada w ucho (*nie: do ucha*)
- N. (czym?) rękami lub rękoma (*nie: ręcami*), Ms. (o czym?) rękach (*nie: ręcach*).

Trening czyni mistrza

Quiz wiedzy z poprawności fleksyjnej

<https://learningapps.org/display?v=p3mvdwu3a20>

Wskaż poprawną formę.

1. Zaproszenie przekazałam:

- Janowi Sardo.
- Janowi Sardzie.

2. Ciocia kupiła sobie niedawno:

- tę książkę.
- tą książkę.

3. Po odmrożeniu ponownie:

- włoczyłem lodówkę.
- włączyłem lodówkę.

4. List zaczęłam od słów:

- Cześć, Agnieszka!
- Cześć, Agnieszko!

5. Poproszę:

- tę pomarańczę.
- ten pomarańcz.

6. Na urodzinach było:

- dwanaście dzieci.
- dwanaścioro dzieci.

7. Mieszkam:

- w Wielkopolskim.
- w Wielkopolskiem.

8. Dawno nie byłem:

- w Zakopanem.
- w Zakopanym.

9. Tytuł książki należy napisać:

- w cudzysłowie.
- w cudzysłowie.

10. W autobusie była wczoraj:

- kontola.
- kontrol.

11. Dzisiaj do szkoły włożyłam:

- a) nowy swetr.
- b) nowy sweter.

12. Nie zdążyłam wypić:

- a) kakaa.
- b) kakao.

13. Koleżanka opowiadała o swoim nowym:

- a) domu.
- b) domie.

14. Siostra od kilku lat pracuje:

- a) w radio.
- b) w radiu.

15. Mój brat nie lubi:

- a) kisielu.
- b) kiślu.

16. Wujek często gestykuluje:

- a) rękami.
- b) rękoma.

17. Mama kupiła mi:

- a) nowy podkoszulek.
- b) nową podkoszulkę.

18. Ciocia podarowała mi torbę z dużymi:

- a) uszami.
- b) uchami.

19. Koncert na:

- a) dwoje skrzypiec.
- b) dwie pary skrzypiec.

20. Moi najlepsi koledzy:

- a) Dobrze rozumieją matematykę, ale nie lubią fizyki.
- b) Dobrze rozumieją matematykę, ale nie lubieją fizyki.

PAŹDZIERNIK

Błąd składniowy – polega na niepoprawnym połączeniu wyrazów w zdaniu.

W edycji październikowej poradnika poznaście najczęściej popełniane błędy składniowe, które dotyczą:

- niedostosowania formy liczby orzeczenia do podmiotu szeregowego, np. Buk, topola, dąb jest drzewem. (poprawnie: Buk, topola, dąb są drzewami.)
Uwaga: Obecność podmiotu szeregowego wymaga, by orzeczenie przybrało formę liczby mnogiej.
- niedostosowania formy liczby orzeczenia do podmiotu towarzyszącego, np. Mama z bratem poszła do kina. (poprawnie: Mama z bratem poszli do kina.) Choć l.poj. jest także dopuszczalna
- niedostosowania formy orzeczenia do podmiotu wyrażonego skrótowcem, np. PKO ogłosił sprzedaż akcji. (poprawnie: PKO ogłosiła / ogłosiło sprzedaż akcji.)
Uwaga: Formę orzeczenia dostosowuje się do formy skrótu bądź do formy nadrzędnego wyrazu w skrótowcu, np. (to) PKO ogłosiło lub Powszechna Kasa Oszczędności ogłosiła.
- zastosowania form dłuższych i krótszych zaimków niezgodnie z przyjętymi normami, np. Mi się to nie podoba. (poprawnie: Mnie się to nie podoba. / To mi się nie podoba.)
- stosowania formy mianownika zamiast biernika, np. Zapomniałem długopisu. (poprawnie: Zapomniałem długopisu.)

- rozpoczynania zdania podrzędnego okolicznikowego czasu, stojącego przed zdaniem nadrzędnym, zaimkiem: *jak* zamiast *gdy*, *kiedy*, np. Jak skończymy, pójdziemy do babci. (poprawnie: Gdy skończymy, pójdziemy do babci.)
- rozpoczynania zdania podrzędnego okolicznikowego warunku, stojącego przed zdaniem nadrzędnym, zaimkiem: *jak* zamiast *jeśli*, *jeżeli*, *gdyby*, np. Jak mnie poprosisz, pomogę ci w lekcjach. (poprawnie: Jeśli mnie poprosisz, pomogę ci w lekcjach.)
Uwaga: Zaimek jak może występować w zdaniach podrzędnych, jeśli występuje po zdaniu nadrzędnym, np. Spotkamy się, jak wrócę od babci.
- nieuzasadnionego przyłączenia do pewnej całości zdaniowej członu zawierającego dodatkową informację, np. Jurand udał się do Szczytna w poszukiwaniu córki, w powrocie do domu pomogli mu Maćko i Jagienka. (poprawnie: Jurand udał się do Szczytna w poszukiwaniu córki. W powrocie do domu pomogli mu Maćko i Jagienka.)
Uwaga: Są to dwa niezależne od siebie znaczeniowo zdania, powinny być zapisane rozdzielnie, wskazuje na to również linia intonacyjna.)
- stosowania skrótów myślowych, np. Zeszyty leżały na i pod stołem. (poprawnie: Zeszyty leżały na stole i pod nim.)
Uwaga: Po pierwszym przyimku stosuj rzeczownik, a po drugim – używaj formy zaimka.
- niepoprawnego użycia imięstwowego równoważnika zdania:
 - niezachowania zasady tych samych podmiotów, np. Czekaając na Basię, przypomniała mi się przestroga mamy. (poprawnie: Kiedy czekałem na Basię, przypomniała mi się przestroga mamy.)
Uwaga: Podmiot zdania nadrzędnego powinien być ten sam, co podmiot w imięstwowym równoważniku zdania.
 - niezachowania właściwej relacji czasowej, np. Oglądając film, poszedł na spacer. (poprawnie: Obejrawszy film, poszedł na spacer.)
Uwaga: Czynność wyrażona imięstwem przysłówkowym współczesnym musi być jednoczesna z czynnością wyrażoną formą orzeczenia. Czynność wyrażona imięstwem przysłówkowym uprzednim ma być wcześniejsza od czynności wyrażonej formą orzeczenia. Niektórych czynności nie możemy wykonywać jednocześnie.
- stosowania wtrąceń zakłócających logiczny tok wypowiedzi i jej zrozumienie, np. Ebenezer Scrooge krzywdził swego kancelistę, który miał synów Tima i Piotra oraz córkę Martę, aby móc zgromadzić majątek. (poprawnie: Ebenezer Scrooge krzywdził swego kancelistę, aby móc zgromadzić majątek.)
Uwaga: Wtrącenie wyraźnie rozbija uwagę odbiorcy. Informacja uboczna w tym wypadku jest mało istotna, wręcz niepotrzebna, bo mówimy o Ebenezerze Scrooge'u, a nie o kanceliście.
- umieszczenia zdania podrzędnego przydawkowego z dala od określonego przez niego rzeczownika, np. Zostawiłem książkę u babci, którą zacząłem czytać. (poprawnie: Zostawiłem u babci książkę, którą zacząłem czytać.)
- zastosowania niewłaściwego przyimka, np. Poprosiła, aby wziął się za naukę. (poprawnie: Poprosiła, aby wziął się do nauki.)
- używania błędnych kalek składniowych dotyczących zapożyczeń z języków obcych, np. rosyjskiego i niemieckiego.
kalka językowa – *wyraz lub wyrażenie stanowiące dosłowne tłumaczenie i kopię obcego wzoru.*
Przykład: Co pod tym rozumiesz? (poprawnie: Co przez to rozumiesz?)
Ofiarować dla ciebie. (poprawnie: Ofiarować tobie.)
Zapamiętaj: Przy zapisie dat miesiąc podajemy w dopełniaczu, np. Dzisiaj jest 15 października 2023 roku. (nie: Dzisiaj jest 15 październik 2023 roku.)

Trening czyni mistrza

Quiz wiedzy z poprawności składniowej

<https://learningapps.org /display?v=pqwc1hehn20>

W podanych przykładach wskaż zdania, które nie zawierają błędów językowych.

zadanie 1.

- a) Duszę artysty opanował smutek, ból, rozgoryczenie.
- b) Duszę artysty opanowały smutek, ból, rozgoryczenie.

zadanie 2.

- a) PKP ogłosiły zamknięcie linii kolejowej.
- b) PKP ogłosił zamknięcie linii kolejowej.

zadanie 3.

- a) Wczoraj był 8 marca.
- b) Wczoraj był 8 marzec.

zadanie 4.

- a) Spotkamy się przed i po lekcjach.
- b) Spotkamy się przed lekcjami i po nich.

zadanie 5.

- a) Babcia i dziadek pracują w ogrodzie.
- b) Babcia i dziadek pracuje w ogrodzie.

zadanie 6.

- a) Wchodząc do domu, zrobił herbatę.
- b) Wszedłszy do domu, zrobił herbatę.

zadanie 7.

- a) Kiedy Ania miała 12 lat, Maryla adoptowała ją.
- b) Mając 12 lat, Maryla adoptowała Anię.

zadanie 8.

- a) Pomogłem koledze uzupełnić zeszyt, który nie był w szkole.
- b) Pomogłem uzupełnić zeszyt koledze, którego nie było w szkole.

zadanie 9.

- a) Możesz oddać mi zakupy.
- b) Możesz oddać zakupy mnie.

zadanie 10.

- a) Jak skończymy zajęcia, pojedziemy na basen.
- b) Gdy skończymy zajęcia, pojedziemy na basen.

zadanie 11.

- a) Mi się wydaje, że to dobry pomysł.
- b) Mnie się wydaje, że to dobry pomysł.

zadanie 12.

- a) Idąc do szkoły, wiał silny wiatr.
- b) Gdy szedłem do szkoły, wiał silny wiatr.

zadanie 13.

- a) Co pod tym rozumiesz?
- b) Co przez to rozumiesz?

zadanie 14.

- a) Patrząc w okno, myślałam o wczorajszym spotkaniu.
- b) Patrząc w okno, myślałam o wczorajszym spotkaniu.

zadanie 15.

- a) Gdy miałem pięć lat, ojciec zabrał mnie w góry.
- b) Mając pięć lat, ojciec zabrał mnie w góry.

zadanie 16.

- a) Program prowadzi Piotr i Paweł.
- b) Program prowadzą Piotr i Paweł.

zadanie 17.

- a) Przerwa będzie przed obiadem i po nim.
- b) Przerwa będzie przed i po obiedzie.

zadanie 18.

- a) Kupiłam książkę dla koleżanki, która była ciekawa.
- b) Kupiłam koleżance książkę, która była ciekawa.

zadanie 19.

- a) Kiedy jechał windą, spaliła się żarówka.
- b) Jadąc windą, spaliła się żarówka.

zadanie 20.

- a) Siostra zawsze słuchała mamę.
- b) Siostra zawsze słuchała mamy.

LISTOPAD

Błędy leksykalne – dotyczą niewłaściwego użycia wyrazu w kontekście innych słów, np. zaadoptować zamiast zaadaptować strych na mieszkanie.

W edycji listopadowej poradnika poznacie najczęściej popełniane błędy leksykalne, które dotyczą:

- używania wyrazów niezgodnie z ich znaczeniem, np. *Ornitolog bada życie owadów.* (poprawnie: *Entomolog bada życie owadów.* Lub *Ornitolog bada życie ptaków.*)
- używania wyrazów w niewłaściwym znaczeniu, np. *dokładnie* w znaczeniu *właśnie tak*.
- zastosowania w zdaniu niepoprawnego wyrażenia, w którym wyraz podrzędny potarza niepotrzebnie treść wyrazu nadrzędnego, np. *cofnąć się do tyłu* (poprawnie: *cofnąć się*).

Tego typu błędy nazywamy pleonazmami. Są nimi także formy stopnia wyższego przymiotników, niepotrzebnie uzupełnione przysłówkiem *bardziej*, np. *bardziej miłszy*. (poprawnie: *miłszy*)

Poprawa pleonazmów polega na usunięciu zbędnych składników i pozostawieniu nadrzędnych, znaczących elementów wypowiedzi, np.

- *wrócić z powrotem* (poprawnie: *wrócić*)
- *przychylna aprobatą* (poprawnie: *aprobata*)
- *ściśle sprecyzować* (poprawnie: *sprecyzować*)
- *zabić na śmierć* (poprawnie: *zabić*)
- *aforystyczne sentencje* (poprawnie: *sentencje*)
- *ubogi żebrak* (poprawnie: *żebrak*)
- *inauguracja otwarcia* (poprawnie: *inauguracja*)
- *baczna czujność* (poprawnie: *czujność*)
- *potencjalne możliwości* (poprawnie: *możliwości*)
- *nadal kontynuować* (poprawnie: *kontynuować* lub *robić coś dalej*)
- *poprawić się na lepsze* (poprawnie: *poprawić się* lub *zmienić się na lepsze*)
- *przez długi okres czasu* (poprawnie: *przez długi okres* lub *przez długi czas*)
- *wrócić z powrotem* (poprawnie: *wrócić* lub *przyjść / przyjechać z powrotem*)
- *podskoczyć do góry* (poprawnie: *podskoczyć*; ale – uwaga! – *skoczyć do góry* już nie jest błędem, można przecież skoczyć w dół.)

Zapamiętaj: *W dniu dzisiejszym* (poprawnie: *dzisiaj* albo *na dzisiaj*)

Klasyczny pleonazm, czyli językowe „masło maślane”. Obie części wypowiedzi – „dniu” oraz „dzisiejszym” – niosą tę samą treść. Błąd często spotykany w oficjalnych pismach urzędowych i prawnych.

np.

- *Stan oszczędności na dzień dzisiejszy.* (poprawnie: *Aktualny stan oszczędności.*)
 - *Prognoza pogody na dzień dzisiejszy.* (poprawnie: *Prognoza pogody na dziś.*)
Użycie w wypowiedzi takich składników, które powodują wyrażenie tej samej myśli dwa lub więcej razy, np. *poprawa i polepszenie zdrowia, wziąć odwet i rewanż, ranga i znaczenie społeczne – tego typu błędy to tautologia.*
 - Poprawa tautologii polega na pozostawieniu w wypowiedzi minimalnej liczby wyrazów potrzebnych do wyrażenia danej treści, np.
 - *względy gospodarcze i ekonomiczne* (poprawnie: *względy gospodarcze* lub *względy ekonomiczne*)
 - *blahe i nieważne wydarzenie* (poprawnie: *blahe wydarzenie* lub *nieważne wydarzenie*)
 - nadużywania wyrazów zapożyczonych, np. *fundamentalny, partycypować*. Takie modne ozdobniki da się łatwo zastąpić wyrazami polskimi: *fundamentalny* – podstawowy, *partycypować* – uczestniczyć.
 - błędnego używania słów podobnie brzmiących, np. *Moja ciocia adaptowała dziecko.* (poprawnie: *Moja ciocia adoptowała dziecko.*)
 - używania form gwarowych, np. *chodźta, łapta* (poprawnie: *chodźcie, łapcie*)
 - naruszenia łączliwości wyrazów, np. *Odnieść porażkę.* (poprawnie: *Ponieść porażkę.*)
Zapamiętaj:
 - ponieść (nie: *odnieść*) porażkę, straty.
 - odnieść, osiągnąć sukces.
- Uwaga
Należy:
- postugiwać się neologizmami polskimi, np. *promieniotwórczy* zamiast *radiotwórczy*.
 - unikać słów obcych, których zapożyczenie było bezpodstawne, wynikało z chęci zaimponowania innym, np. *cool* zamiast *świećnie*.

Trening czyni mistrza

Quiz wiedzy z poprawności leksykalnej

[https://learningapps.org /display?v=poj2ao79320](https://learningapps.org/display?v=poj2ao79320)

W podanych przykładach wskaż zdania, które nie zawierają błędów językowych.

1. Ta historia:

- a) jest oparta na faktach autentycznych.
- b) jest oparta na faktach.

2. To był:

- a) efektywny wysiłek.
- b) efektowny wysiłek.

3. Proszę:

- a) cofnąć się do tyłu.
- b) cofnąć się.

4. Podczas ostatniego meczu:

- a) ponieśliśmy porażkę.
- b) odnieśliśmy porażkę.

5. W bieżącym roku szkolnym planowana jest:

- a) dalsza kontynuacja programu.
- b) kontynuacja programu.

6. Rozkwit renesansu w Polsce zawdzięczamy wpływom:

- a) włoszczyzny przywiezionej przez królową Bonę.
- b) włoskim.

- 7. Dane dotyczące zachorowań:**
a) na dzień dzisiejszy.
b) dzisiaj lub na dzisiaj.
- 8. Lekarz poinformował:**
a) o poprawie i polepszeniu zdrowia.
b) o poprawie zdrowia.
- 9. Tato:**
a) zaadaptował poddasze na mieszkanie.
b) zaadoptował poddasze na mieszkanie.
- 10. Opowiadanie kolegi:**
a) było bardziej ciekawsze.
b) było ciekawsze.
- 11. Ze względu na schorzenia skóry otrzymał skierowanie do:**
a) dermatologa.
b) pulmonologa.
- 12. To było dla mnie:**
a) błahe i nieważne wydarzenie.
b) błahe wydarzenie.
- 13. Po dwutygodniowej podróży:**
a) wrócił do domu.
b) wrócił z powrotem do domu.
- 14. Mój kolega:**
a) poprawił się na lepsze.
b) zmienił się na lepsze.
- 15. Obchody miały:**
a) znaczenie społeczne.
b) rangę i znaczenie społeczne.
- 16. Z radości:**
a) podskoczył do góry.
b) skoczył do góry.
- 17. Projekt uzyskać:**
a) aprobatę.
b) pozytywną aprobatę.
- 18. Wykład dotyczył tematyki:**
a) międzynarodowej.
b) wzajemnych stosunków między narodami.
- 19. Na przyjęciu urodzinowym było:**
a) świetnie.
b) cool.
- 20. Czy możesz to:**
a) ściśle sprecyzować?
b) sprecyzować?

GRUDZIEŃ

Błędy frazeologiczne – powstają wskutek niepoprawnego użycia statycznych połączeń wyrazowych – związków frazeologicznych.

Związki frazeologiczne są to stałe, utrwalone w języku połączenia dwu lub kilku wyrazów. Znaczenie związku frazeologicznego nie jest sumą znaczeń poszczególnych wyrazów wchodzących w jego skład, na przykład:

- *pisać maczkiem* – nie oznacza: używać do pisania maku, lecz: pisać bardzo drobnym piśmem;
- *nabijać kogoś w butelkę* – nie oznacza: wciskać, wbijać kogoś w butelkę, sprawiać, by ktoś się w niej znalazł, ale: oszukiwać kogoś.

WARTO WIEDZIEĆ

Związki frazeologiczne dzielimy na:

- **wyrażenia** (połączenia wyrazów bez czasownika), np. *miodowy miesiąc, biały kruk*;
- **zwroty** (związki czasowników z innymi wyrazami), np. *ptącić z góry, ubierać się na cebulę*;
- **frazy** (połączenia wyrazów mające postać zdania lub równoważnika zdania). Frazami są przysłowia, sentencje, np. *Lepszy wróbel w garści niż gołąb na dachu*.

W edycji grudniowej poradnika poznacie najczęściej popełniane błędy frazeologiczne, które dotyczą:

- skracania frazeologizmów, np. Wiadomość spadła na nas *jak grom z nieba*. (poprawnie: Wiadomość spadła na nas *jak grom z jasnego nieba*.)
- rozszerzania frazeologizmów, np. *Spadł mi ciężki kamień z serca*. (poprawnie: *Spadł mi kamień z serca*.)
- zmiany składowej w związku frazeologicznym wynikającej z nieznamości poprawnej formy związku, np. *ciężki orzech do zgryzienia* (poprawnie: *twardy orzech do zgryzienia*)
- łączenia zespołu wyrazów pochodzących z różnych związków frazeologicznych, np. *Kto pod kim dołki kopie*, ten zbiera burzę. (poprawnie: *Kto sieje wiatr*, ten zbiera burzę.)
- kontaminacja – skrzyżowanie dwóch różnych związków wyrazowych.
- zmiany formy jednego ze składników frazeologizmu, np. *być komuś solą w oczach*. (poprawnie: *być solą w oku*.)
- przekształcenia konstrukcji składniowej, np. *Każdy medal ma po dwie strony*. (poprawnie: *ma dwie strony*.)
- używania frazeologizmów w niewłaściwym kontekście, np. *W naszej gospodarce pierwsze skrzypce gra wydobywanie rudy żelaza*. (poprawnie: *W naszej gospodarce najważniejsze jest wydobywanie rudy żelaza*.)

Trening czyni mistrza

Quiz wiedzy z poprawności frazeologicznej

[https://learningapps.org /display?v=pxng75b2520](https://learningapps.org/display?v=pxng75b2520)

W podanych zadaniach wskaż przykład, który nie zawiera błędów frazeologicznych.

zadanie 1.

- Ogarnęła go ciemna rozpacz.
- Ogarnęła go czarna rozpacz.

zadanie 2.

- Szukać igły w stogu siana.
- Szukać przysłowiowej igły w stogu siana.

zadanie 3.

- Przeczytać książkę od deski do deski.
- Przeczytać książkę do deski.

zadanie 4.

- Włosy stanęły w stęp.
- Włosy stanęły dęba.

zadanie 5.

- a) Być solą w oku.
- b) Być komuś solą w oczach.

zadanie 6.

- a) Dolać oliwy.
- b) Dolać oliwy do ognia.

zadanie 7.

- a) Być na prostej drodze.
- b) Być na dobrej drodze.

zadanie 8.

- a) Chodzić od Annasza do Kajfasza.
- b) Chodzić od Judasza do Kajfasza.

zadanie 9.

- a) A nóż, widelec.
- b) A nuż, widelec.

zadanie 10.

- a) Wylać kubek zimnej wody na głowę.
- b) Wylać kubek wody na głowę.

zadanie 11.

- a) Rządzić się jak szara mysz.
- b) Rządzić się jak szara gęś.

zadanie 12.

- a) Wskoczyć jak Filip z konopi.
- b) Wskoczyć jak Filip.

zadanie 13.

- a) Porywać się na słońce.
- b) Porywać się z motyką na słońce.

zadanie 14.

- a) Spadł mi kamień z serca.
- b) Spadł mi ciężki kamień z serca.

zadanie 15.

- a) Latać jak kot z wywieszonym pęcherzem.
- b) Latać jak kot z pęcherzem.

zadanie 16.

- a) Twardy orzech do zgryzienia.
- b) Ciężki orzech do zgryzienia.

zadanie 17.

- a) Nie zasypywać gruszki w popiele.
- b) Nie zasypiać gruszek w popiele.

zadanie 18.

- a) Złapać wiatr w żagle.
- b) Złapać szczęście w żagle.

zadanie 19.

- a) Postawić przysłowiową kropkę nad „i”.
- b) Postawić kropkę nad „i”.

zadanie 20.

- a) Głos wołającego na puszczy.
- b) Głos wołającego na morzu.

Załącznik:

W quizie wykorzystano następujące związki frazeologiczne:

- *Czarna rozpacz* – wielka, ogromna rozpacz.
- *Szukać igły w stogu siana* – szukać czegoś, kogoś z małym prawdopodobieństwem znalezienia; szukać na próżno.
- *Czytać, przeczytać coś od deski do deski* – od początku do końca.
- *Włosy stanęły (stają) dęba* lub *włos jeży się na głowie* – kogoś ogarnia strach, przerażenie.
- *Być komuś solą w oku* – przeszkadzać, zawadzać komuś, drażnić kogoś.
- *Zachodzić w głowę* – próbować coś zrozumieć.
- *Dolać oliwy do ognia* – pogorszyć sytuację, spowodować jeszcze większe czyjeś rozdrażnienie, gniew.
- *Być na dobrej drodze* – rozumować, myśleć prawidłowo.
- *Chodzić od Annasza do Kajfasza* – wędrować od jednego urzędu, człowieka do drugiego bezskutecznie, usiłując załatwić jakąś sprawę.
- *A nuż, widelec* – powiedzenie oznaczające: a jeśli, a może jednak.
- *Wylać kubek, wiadro zimnej wody komuś na głowę* – nagle pozbawić kogoś złudzeń, ostudzić czyjś zapał.
- *rządzić się jak szara gęś* – zachowywać się samowolnie, nie licząc się z nikim.
- *Wyskoczyć, wyrwać się jak (niczym) filip z konopi* – zrobić coś nie w porę, bez zastanowienia, zaskoczyć czymś kogoś.
- *Porwać się, porwać się z motyką na słońce* – podejmować zadania niemożliwe do wykonania, ponad siły; chcieć dokonać rzeczy niemożliwej.
- *Kamień spadł komuś z serca* – ktoś pozbył się troski, zmartwień, odczuł wewnętrzną ulgę.
- *Latać jak (niczym) kot z pęcherzem* – biegać, kręcić się nerwowo, nieustannie w różne strony.
- *Twardy orzech do zgryzienia* – problem trudny do rozwiązania, sprawa trudna do załatwienia.
- *Nie zasypiać gruszek w popiele* – nie zaniedbywać spraw wymagających załatwienia.
- *Chwycić, złapać wiatr w żagle* – wykorzystać sprzyjające okoliczności.
- *Postawić kropkę nad „i”* – dopowiedzieć myśl do końca, jednoznacznie coś wyjaśnić, ocenić, rozstrzygnąć coś, zdecydować o czymś, przypieczętować coś.
- *Głos wołającego na puszczy* – czyjeś słowa, apel o coś, nieznaną oddźwięku, zlekceważone.

STYCZEŃ

Błędy stylistyczne – dotyczą niedostosowania środków językowych do charakteru wypowiedzi i jej formy.

W edycji styczniowej poradnika poznacie najczęściej popełniane błędy stylistyczne, które dotyczą:

- używania słownictwa oficjalnego w wypowiedziach potocznych lub słownictwa potocznego w wypowiedziach oficjalnych, np.
 - *Skonsumowałeś* na obiad cały żurek. (poprawnie: *Zjadłeś* na obiad cały żurek.)
 - *Myślę*, że w świetle powyższych ustaleń, *nie ma co gadać na ten temat*.

Uwaga:

Kolokwializmy – (łac. *colloquium* – rozmowa) – pospolite wyrazy, wyrażenia, związki frazeologiczne, struktury składniowe, które nie należą do polszczyzny wzorcowej. Ich używanie w wypowiedzi pisanej polszczyzną ogólną lub w sytuacji oficjalnej bez uzasadnienia jest błędem.

- pomieszania kilku stylów w jednej wypowiedzi, np. Wydawało się, że badania populacji żab są na finiszu. (poprawnie: Wydawało się, że badania populacji żab zmierzają do końca).
- nieuzasadnionej stylizacji językowej, np. *Zaprawdę* zapomniałem o tym spotkaniu. (poprawnie: *Naprawdę* zapomniałem o tym spotkaniu.)
- powtórzeń wyrazowych, np. *Z niepokojem czekaliśmy na powrót pana, wszystko było przygotowane na powrót pana, bo pan lubił porządek.*
- powtórzeń tych samych struktur składniowych, np. *Zasiedliśmy do stołu i królowa zaczęła sądzić. Wdowa weszła na salę i zaczęła zeznawać. Wszyscy słuchali i zaczęli się domagać podania imienia córki.*

WARTO WIEDZIEĆ

Błędy logiczne – polegają na błędnym formułowaniu myśli, np. Doskonałym przykładem człowieka o zbrodniczej osobowości jest utwór Juliusza Słowackiego „Ballady na”.

(Z wypowiedzi wynika, że człowiekiem jest utwór).

Błędy fonetyczne – wynikają z niewłaściwej lub niestarannej wymowy, np. *czymaj, czeba* (poprawnie: *trzymaj, trzeba*).

Błędy słowotwórcze – polegają na:

- niewłaściwym wyborze formantu, np. *wybawiacz* (poprawnie: *wybawiciel*), *babcio-wy* (poprawnie: *babciny*).
- wyborze niewłaściwej podstawy słowotwórczej, np. *eurosejm* (poprawnie: *europarlament*).

Trening czyni mistrza

Quiz wiedzy z poprawności stylistycznej

<https://learningapps.org/display?v=phuzmd2sk20>

Wskaż zdanie, które nie zawiera błędów stylistycznych.

zadanie 1.

- W starożytności dominującym typem architektury była architektura antyczna.
- W starożytności dominowała architektura antyczna.

zadanie 2.

- Czuję, że Michał może mnie stalkować.
- Mam wrażenie, że Michał mnie śledzi.

zadanie 3.

- W każdym jego obrazie widoczne są elementy świadczące o inspiracjach malarza.
- W każdym jego obrazie są widoczne takie elementy, które go zainspirowały.

zadanie 4.

- Ania przeoczyła pewne informacje, których w rezultacie nie dostrzegła.
- Ania przeoczyła pewne informacje.

zadanie 5.

- Jeśli potrzebujesz rady, zadzwoń do mnie.
- W celu uzyskania porady zadzwoń do mnie.

zadanie 6.

- Jego głównym atutem jest odwaga.
- Jego głównym atutem jest jego odwaga.

zadanie 7.

- W listopadzie spotkał mnie zaszczyt brania udziału w olimpiadzie polonistycznej.
- W listopadzie brałam udział w olimpiadzie polonistycznej.

zadanie 8.

- a) Romeo jest postacią, która mi się podoba.
- b) Romeo jest moim idolem.

zadanie 9.

- a) „Poczwarka” Doroty Terakowskiej to coolowa książka o tolerancji, która teraz jest na topie.
- b) „Poczwarka” Doroty Terakowskiej to bardzo popularna obecnie książka o tolerancji.

zadanie 10.

- a) Sądzę, że zdobyłaby serca większości ludzi.
- b) Sądzę, że zdobyłaby serca większości populacji.

zadanie 11.

- a) Moim zdaniem tę sztukę powinno się tak właśnie oglądać.
- b) Moim zdaniem tę sztukę powinno się oglądać z uwagą.

zadanie 12.

- a) Takie zachowanie może świadczyć także o jego nierozwadze.
- b) Takie jego zachowanie może świadczyć także o jego nierozwadze.

zadanie 13.

- a) Ta książka była ciekawa i interesująca.
- b) Ta książka była ciekawa.

zadanie 14.

- a) Bohaterska postawa mężczyzny wzbudziła podziw wśród świadków zdarzenia.
- b) Bohaterska i odważna postawa mężczyzny wzbudziła podziw wśród świadków zdarzenia.

zadanie 15.

- a) Jak potwierdził rzecznik komendy policji, podejrzany zaczął zmiatać wzdłuż ulicy Ogrodniczej.
- b) Jak potwierdził rzecznik komendy policji, podejrzany zaczął uciekać wzdłuż ulicy Ogrodniczej.

zadanie 16.

- a) Z głębi mieszkania wytoniła się Ida i głośno zapytała, czy tata już wrócił.
- b) Z głębi mieszkania wytoniła się Ida, zapytując pełnym głosem, czy tata już wrócił.

zadanie 17.

- a) Życie osoby, która uważa, że najważniejsze jest życie według własnych z góry ustalonych zasad, wcale nie jest takie proste, jak nam się wydaje.
- b) Życie osoby, która kieruje się własnymi, z góry ustalonymi zasadami, wcale nie jest takie proste, jak nam się wydaje.

zadanie 18.

- a) Adam Mickiewicz został zesłany do Rosji za udział w działalności filomatów i filaretów.
- b) Adam Mickiewicz został zesłany do Rosji za branie udziału w działalności filomatów i filaretów.

zadanie 19.

- a) Dokonałem zakupu maszynki do golenia.
- b) Kupiłem maszynkę do golenia.

zadanie 20.

- a) Mówi wprost.
- b) Mówi wprost i bez owijania w bawetnę.

LUTY

W kolejnej edycji poradnika przypomnicie sobie najważniejsze zasady, które pomogą Wam uniknąć błędów ortograficznych w pisowni wyrazów z „ó”, „u”, „rz”, „ż”, „ch” i „h”.

PISOWNIA WYRAZÓW Z „Ó”

- Literę **ó** piszemy wtedy, gdy w innych formach danego wyrazu lub w wyrazach pokrewnych wymienia się na o, e, a, np.

dróżka – bo: droga

pióro – bo: pierze

skrócić – bo: skracać

- Literę **ó** piszemy w zakończeniach wyrazów:

-ówka: np. *klasówka*

-ówna: np. *Kossakówna*

-ów: w nazwach miejscowości typu *Kraków, Piastów* oraz w zakończeniach form liczby mnogiej większości rzeczowników rodzaju męskiego: np. *butów, chłopców*.

wyjątki:

skuwka (od skuwać), wsuwka (od wsuwać), zasuwka (od zasuwąć), okuwka (od okuwać), zakuwka (od zakuwać).

Zapamiętaj!

- Litera **ó** nigdy nie występuje na końcu wyrazu.

- Tylko kilka słów zaczyna się od **ó**: *ósemka, ósmy, ów, ówczesny, ówdzie*.

Uwaga:

- **Ó** występuje w wielu wyrazach, których pisowni nie wyjaśnią reguły. Wyrazy te trzeba zapamiętać, np. *skóra, otówek, różowy*.

PISOWNIA WYRAZÓW Z „U”

Literę **u** piszemy:

- zawsze na końcu wyrazów, np. *albumu* oraz na początku większości wyrazów, np.: *ubiór, uczelnia*.

- w zakończeniach form czasowników, np. *maluje*.

- w zakończeniach wyrazów:

-un: np. *zwiątun*

-unka: np. *opiekunka*

-unek: np. *poczęstunek*

-uch: np. *leniuch*

-uszek: np. *staruszek*

-utki: np. *cichutki*

-usieńki: np. *bielusieńki*

-uś: np. *dziadzius*

-usia: np. *mamusia*

-unia: np. *babunia*

-um: np. *muzeum*

-us: np. *nerwus*

PISOWNIA WYRAZÓW Z „RZ”

- Dwuznak **rz** piszemy wtedy, gdy w innych formach danego wyrazu lub w wyrazach pokrewnych wymienia się na **r**, np. *mądrzy – bo: mądry, pitkarz – bo: pitkarski*.

- **Rz** piszemy zwykle po literach:

p: np. *przygoda*

b: np. *brzoza*

t: np. *potrzeba*

d: np. *drzwi*
k: np. *krzesło*
g: np. *grzejnik*
ch: np. *chrzest*
j: np. *spojrzenie*
w: np. *wrzesień*

Wyjątki:

kształt, pszczoła, pszenica, pszenżyto, Pszczyna, bukszan, wszystko, wszak, wszędzie, Oksza (miejscowość i rzeka), ksyk – ptak, riksza;

Formy stopnia wyższego i najwyższego przymiotników, np. grubszy, największy, a także w pochodnych czasownikach, np. ulepszać, upiększać, zwiększać.

Dwuznak **rz** piszemy w zakończeniach rzeczowników:

-mierz: np. *kątomierz*
-mistrz: np. *zegarmistrz*
-arz: np. *kucharz*
-erz: np. *harcerz*

Uwaga: Jeśli masz wątpliwości dotyczące pisowni wyrazów o zakończeniach: „-arz” i „-erz”, sprawdź w słowniku ortograficznym, gdyż w polszczyźnie występują też wyrazy zakończone na „-aż”, np. *bandaż, masaż, pejzaż, witraż*, oraz „-eż”, np. *kradzież, młodzież, odzież, papież*.

Zapamiętaj!

W wielu wyrazach piszemy **rz**, choć nie wymienia się na **r**. Jest to „**rz**” niewymienne, np. *korzeń, burza, rzeźba*.

PISOWNIA WYRAZÓW Z „Ż”

Literę **ż** piszemy:

● wtedy, gdy w innych formach danego wyrazu lub w wyrazach pokrewnych wymienia się na:

g: *dróżka* – bo: *droga*
z: *zamrażarka* – bo: *mróz*
s: *mężczyzna* – bo: *męski, męstwo*
dz: *pieniązek* – bo: *pieniądz*
h: *drużyna* – bo: *druh, drużna*
ż: *groźbę* – bo: *groźba, groźnie*

- po spółgłoskach: **r, l, ł**, np. *drzeć, ulżyć, tże*;
- we wzmacniających cząstkach: **-że, -ż**, np. *idźże, któż*;
- po literze **n** w wyrazach zapożyczonych, np. *aranżacja, brązowy*;
- w następujących wyrazach rodzimych: *gżegżółka, mżawka, piegża*.

Zapamiętaj!

W wielu wyrazach piszemy **ż**, choć nie wymienia się na żadną z podanych liter, np. *ciężki, pożar, różowy, żałować*.

PISOWNIA WYRAZÓW Z „CH”

Dwuznak **ch** piszemy:

- gdy w innych formach danego wyrazu lub w wyrazach pokrewnych wymienia się na **sz**, np.
blacha – bo: *blaszka*
mucha – bo: *muszka*
suchy – bo: *suszyć*
śmiech – bo: *śmieszyć*

Wyjątki: yamaha – yamasze, wataha – watasze (dawniej oddział zbrojny, banda), braha – brasze

- po literze **s**, np. *schemat, schodzić*.

Wyjątek: roshar, show, shimmy,

- zawsze na końcu wyrazów, np. *ruch*

Wyjątek: druh, Boh (rzeka),

- w rozpoczynającej wyraz częścice: **chalko-, chiro-, chondro-, chrono-, chryzo-**, np. *chalkografia, chirotechnika, chronograf*;
- występuje w wielu wyrazach, których pisowni nie wyjaśni reguły. Wyrazy te trzeba zapamiętać, np. *chałwa, chirurg, chuligan, chryzantema*.

PISOWNIA WYRAZÓW Z „H”

Literę **h** piszemy:

- wtedy, gdy w innych formach danego wyrazu lub w wyrazach pokrewnych wymienia się na:

g: *wahać się – bo: waga*

ż: *druh – bo: drużyna*

z: *brać – bo: brązo*

- w częstkach takich jak: **hekto-, higo-, helio-, homo-, hetero-, hiper-, hipo-, homeo-, hydro-**, np. *hektolitr, homeopatyczny, hydrologia*;
- w wyrazach tzw. hałaśliwych, np. *huk, harmider, hałasować, heavy metal, hulanka, huragan*;
- po literze „z”, np. *zhańbić*.

Uwaga:

„H” występuje w wielu wyrazach, których pisowni nie wyjaśni reguły. Wyrazy te trzeba zapamiętać, np. *bohater, hak, humor, harcerz, herbata, huśtawka, hymn, honor, hodowla, handel, historia*.

Zapamiętaj pisownię wyrazów:

- por**z**eczka (*owoc*)
- po**ż**yczka (*kredyt*)
- je**ż** (*zwierzę*)
- Jer**z**y (*imię*)
- r**z**ądzić (*sprawować władzę*)
- **ż**ądać (*rozkazywać, wymagać*)
- zas**u**wka (*zasuwać*)
- podk**ó**wka (*podkować*)
- jar**z**yna (*warzywa*)
- je**ż**yna (*krzew*)
- **ch**uligan (*urwis*)
- **h**uragan (*silny wiatr*)
- **ch**aber (*polny kwiat*)
- **h**iacynt (*kwiat*)
- czy**h**ać (*czaić się*)
- czmy**ch**ać (*uciekać*)
- **Ch**ełm (*miasto*)
- **h**ełm (*kask*)
- **h**art (*hart ducha*)
- **ch**art (*pies*)

- **chyży** (poruszający się szybko, zwinny, szybki)
- **hoży** (krzepki, bardzo zdrowy, urodziwy)

Trening czyni mistrza

Łamigłówka ortograficzna z „Ortografii na wesole”. Sprawdź swoją wiedzę, wpisując w luki odpowiednie litery.

<https://learningapps.org/display?v=pw1qtvki520>

List do Profesora Przecinka, czyli Witolda Gawdzika

Mój Profeso...e!

Oczy mam mokre.

Fatalnie dla mnie kończy się okres.

Pięć dw...j z polskiego. Dwie z wypracowań,
a t...y z dyktanda. Wprost boli głowa.

Na nic starania. R...bel i wr...bel

ciągle czy...ają na moją zg...bę.

Ż...k, ż...tw, p...tk, p...tka, cz...tno i cz...ty.

Te mi doprawdy ...yście zatr...ty.

Ot, tak na co dzień ...ecz niby łatwa.

Wiem, gdy ktoś pyta, lecz wszystko gmatwam
podczas klas...wek.

Podobne słówka, jak: ...ądać, ...ądzić,

sk...wka, zas...wka, je... oraz Je...y,

pom...r i m...rek,

...yży i ...oży o gęsią sk...rę

mnie p...yprawiają. Błagam o pomoc.

M...j Profeso...e, Panu wiadomo,

Jakich k...racja wymaga lekarstw.

Niech Pan pomo...e!

Z ufnością czekam

Walerek Chrabąszcz

W. Gawdzik (Profesor Przecinek), *Ortografia na wesole i na serio*. Agencja Omnipress, 1992.

MARZEC

W edycji marcowej poradnika poznacie zasady, które pomogą Wam uniknąć błędów ortograficznych dotyczących pisowni wielką i małą literą.

Uwaga językowa:

Możemy pisać:

- ✓ wielką literą,
- ✓ dużą literą,
- ✓ małą literą,
- ✓ od dużej litery,
- ✓ od wielkiej litery,
- ✓ od małej litery.

Nie możemy za to pisać:

- ✗ z wielkiej litery,
- ✗ z dużej litery,
- ✗ z małej litery.

WIELKĄ LITERĄ PISZEMY:

1. Imiona, nazwiska ludzi, imiona własne zwierząt i drzew, imiona własne bogów oraz istot mitologicznych, pseudonimy i przezwiska ludzi, np. Allah (Allah), Zeus, Pegaz, Cerber, Sfinks, Sabata, Krzywousty.
Uwaga: Nazwy wspólne użyte w funkcji imion własnych postaci literackich należy pisać wielką literą, np. Podkomorzy, Wojski, Hrabia, Asesor (postacie z „Pana Tadeusza” A. Mickiewicza).
2. Jeśli przydomek jest wyrażeniem przyimkowym, to występujące w nim rzeczowniki piszemy wielką literą, a przyimek małą, np. Jan bez Ziemi, Biedaczyna z Asyżu, Jan z Tęczyna.
3. Nazwy mieszkańców części świata, np. Amerykanin, Australijczyk, Europejczyk.
4. Nazwy hipotetycznych mieszkańców planet, np. Marsjanin, Wenusjanin.
5. Nazwy mieszkańców krajów, np.
 - Polka (*obywatelka Polski*), ale polka (*jako taniec*)
 - Szwajcar (*obywatel Szwajcarii*), ale szwajcar (*odźwierny*)
 - Greczynka (*obywatelka Grecji*), ale greczynka (*suknia*)
 - Babilończyk (*obywatel państwa*), ale babilończyk (*mieszkaniec miasta*)
6. Nazwy członków narodów, ras i szczepów, np. Żyd (*członek narodu*), ale żyd (*jako wyznawca judaizmu*), Murzyn (*człowiek rasy czarnej*), ale murzyn (*ktos bardzo opalony*), Metys, Słowianin.
7. Nazwy mieszkańców terenów geograficznych, np. regionów, krain, prowincji: Kurp, Bawarczyk, Ślączak, Kaszub, Pomorzanie.
Uwaga: Krakowianka (*mieszkanca Krakowskiego*), ale **k**rakowianka (*mieszkanca Krakowa*)
8. Nazwy dynastii, np. Burbonowie, Hohenzollernowie, Jagiellonowie.
9. Przymiotniki dzierżawcze (odpowiadające na pytanie czyj?, odnoszące się do właściciela, autora, twórcy) utworzone od imion własnych, zakończone na: -owski, -owy, -in, -yn, -ów, np. dramat Szekspirowski, poezja Miłoszowa.
Ale: rok mickiewiczowski (*jaki?*), balzakowski wiek, ogród jordanowski, syzyfowe prace, porównanie homeryckie, komedie molierowskie.
10. Nazwy świąt i dni świątecznych w odróżnieniu od ich nazw opisowych, np. Nowy Rok, Boże Narodzenie, Gwiazdka, Wniebowzięcie, Wielkanoc (*ale: niedziela wielkanocna*), Popielec (*ale: środa popielcowa*), Wielki Czwartek, Wielki Tydzień, Boże Ciało, Zaduszki, Wszystkich Świętych, Zielone Świątki, 3 Maja, Dzień Matki, Narodowe Święto Niepodległości.
11. Nazwy imprez międzynarodowych lub krajowych, którym organizatorzy chcą nadać specjalny tytuł, np. Igrzyska XXV Olimpiady, Wielka Pardubicka, Ogólnopolski Konkurs Ortograficzny „Mistrz Ortografii”, Światowy Dzień Młodzieży, Dzień Ziemi.
Przyimki występujące wewnątrz tych nazw piszemy małą literą, np. V Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej, Dzień bez Samochodu.
12. W tytułach – odmiennych i nieodmiennych czasopism i cykli wydawniczych oraz nazw wydawnictw seryjnych piszemy wielką literą wszystkie wyrazy z wyjątkiem przyimków i spójników występujących wewnątrz tych nazw, np. „Gazeta Wyborcza”, „To i Owo”, „Biblioteka Wiedzy o Prasie”, „Po Prostu”. (*UCHWAŁA RADY JEZYKA POLSKIEGO – 2008 r.*)
13. Pierwszy wyraz w tytułach utworów literackich, naukowych, w tytułach odezw, deklaracji, ustaw, akcji charytatywnych, np. Kodeks pracy, Konstytucja 3 maja, Deklaracja praw człowieka, Karta nauczyciela, Ustawa o wychowaniu w trzeźwości.
Wyjątki: *Stary Testament, Nowy Testament, Pismo Święte, Biblia Tysiąclecia, a także tytuły ksiąg biblijnych*, np. *Księga Liczb, Księga Psalmów, Księga Powtórzonego Prawa, Dzieje Apostolskie*.
14. W muzyce na oznaczenie tonacji durowych używamy wielkich liter, a tonacji molowych małych, np.

- D-dur a-moll
- B-dur b-moll
- C-dur c-moll

Uwaga: W tytułach utworów muzycznych wyraz, który jest nazwą gatunkową utworu, piszemy małą literą, np. symfonia Pastoralna, sonata Księżycowa, symfonia Beethovena, nokturn Es-dur.

15. Nazwy krojów czcionek drukarskich, np. Ariel, Silesia, Times New Roman.
16. Nazwy języków programowania i systemów komputerowych, np. Windows, Word.
17. Jednowyrazowe nazwy programów radiowych i telewizyjnych, tytuły audycji, słuchowisk, widowisk, np. Animals, Ciuchcia, Panorama, Wieczorynka, Wiadomości.
18. Natomiast w wielowyrazowych nazwach programów radiowych i telewizyjnych wielką literą pisze się tylko pierwszy wyraz, np. Przegląd wydarzeń tygodnia, Poezja na dobranoc, Sportowa niedziela.
Uwaga: Jeśli program telewizyjny lub radiowy ma charakter cykliczny, wszystkie wyrazy w tytule (oprócz przymków i spójników) należy pisać wielką literą, np. Katolicki Magazyn Młodzieżowy, Teatr Telewizji.
19. Tytuły modlitw, np. Gorzkie żale, Modlitwa za rodziców.
ale: *Modlitwa Pańska, Skład Apostolski, Anioł Pański, Litania do św. Franciszka z Asyżu.*
20. Nazwy gwiazd, planet i konstelacji, np. Mars, Gwiazda Polarna, Wielki Wóz, Droga Mleczna, Księżyc, Ziemia, Słońce, Galaktyka – tylko w znaczeniu terminów astronomicznych, natomiast w znaczeniu pospolitym małą literą, np. Naszą planetą jest Ziemia. Coraz częstsze są trzęsienia ziemi. Poza naszą Galaktyką istnieją jeszcze inne galaktyki.
21. Jednowyrazowe i wielowyrazowe nazwy własne państw, regionów, prowincji, stanów, miast, osiedli, wsi, np. Rzeczpospolita Polska, Księstwo Warszawskie, Wielkie Księstwo Poznańskie, Krakowskie, Poznańskie, Teksas.
Ale: *państwo polskie, państwo czeskie, węgierskie.*
Podobnie piszemy wyrazy pospolite używane w znaczeniu nazwy własnej, np. Korona (Polska), Trójmiasto (Gdańsk, Gdynia, Sopot), Kraj Wschodzącego Słońca, Kraj Kwitnącej Wiśni, ale *kraj samurajów (Japonia).*
22. Nazwy obszarów geograficzno-kulturowych, np. Wschód (Azja), Zachód (kraje zachodniej Europy); ale *wschód, zachód jako strony świata.*
23. Jednowyrazowe nazwy geograficzne i miejscowe, np. Gubałówka, Powiśle.
24. Wielowyrazowe nazwy geograficzne i miejscowe, np. Morskie Oko, Rzeka Świętego Wawrzyńca, Dolny Śląsk, Wielki Kociot Śnieżny.
Uwaga:
● Jeśli nazwa własna składa się z dwu członów i drugi człon jest rzeczownikiem w mianowniku nieodmieniającym się, wtedy człon pierwszy traktujemy jako wyraz pospolity i piszemy go małą literą, np. pustynia Gobi, półwysep Hel, morze Bałtyk, morze Marmara.
● Jeśli nazwa własna składa się z dwu członów i człon drugi jest rzeczownikiem w dopełniaczu lub przymiotnikiem w mianowniku, oba człony pisze się wielką literą, np. Cieśnina Meksykańska, Kanał Panamski, Góra Kościuszki, Hala Gąsienicowa.
● Przymiotniki: południowy, północny, wschodni, zachodni pisze się wielką literą, jeśli są integralną częścią nazw geograficznych, nazw państw oraz innych jednostek terytorialnych lub administracyjnych, np. Republika Południowej Afryki, Tatry Zachodnie. Przymyki występujące wewnątrz tych nazw piszemy małą literą, np. Nakło nad Notecią albo Nakło n. Notecią, Gródek nad Dunajcem albo Gródek n. Dunajcem.
25. Jedno- i wielowyrazowe nazwy dzielnic, ulic, placów, rynków, parków, bulwarów, budowli, zabytków, obiektów sportowych, np. Żoliborz, Łazienki, Planty, Rynek, Powązki, Barbakan, Spodek.

26. Jeśli stojący na początku nazwy wielowyrazowej wyraz: ulica, aleja, plac, park, kopiec, kościół, klasztor, pałac, willa, zamek, most, molo, brama, pomnik, cmentarz itp. jest tylko nazwą gatunkową (rodzajową), piszemy go małą literą, a pozostałe wyrazy wchodzące w skład nazwy – wielką literą, np.

- ulica 3 Maja, ulica Dwóch Krzyży, ulica Świętego Jana albo ulica św. Jana, ulica Na Niskich Łąkach;
- bulwar Nadmorski;
- park Jordana, park Ujazdowski;
- kopiec Józefa Piłsudskiego;
- kościół Mariacki, kościół Świętego Krzyża albo kościół św. Krzyża, kościół Na Skatce;
- klasztor Dominikanów, klasztor Norbertanek;
- most Grunwaldzki, most Poniatowskiego;
- cmentarz Rakowicki;
- pomnik Adama Mickiewicza;
- pałac Krasińskich, pałac Radziwiłłów, pałac Pod Globusem; **ale:** Pałac Kultury i Nauki, Pałac Staszica, Pałac Elizejski, Pałac Namiestnikowski oraz Pałac Prezydencki;
- osiedle Zawodzie;
- plac Trzech Krzyży, plac Na Rozdrożu, plac Sejmu Śląskiego;
- rondo Waszyngtona;
- kolumna Aleksandra;
- sobór Świętego Izaaka;
- bastion Wyskok;
- dzwon Zygmunt;
- aleja Przewodników Tatrzańskich (*l. poj.*), ale: Aleje Jerozolimskie (*l. mn.*)

Uwaga: *Brama Floriańska* – pisownia ta wynika ze zwyczaju językowego.

Brama Morawska – kraina geograficzna.

27. Wyrazy wchodzące w skład określenia dotyczącego nazw ulic, placów i parków oraz różnego typu budowli piszemy wielką literą, natomiast spójniki i przyimki wchodzące w skład nazwy piszemy małą literą, np. plac Wolności i Zwycięstwa, park Biegu po Zdrowie, kościół Świętych Piotra i Pawła, pomnik Zaślubin Polski z Morzem.

28. Jedno- i wielowyrazowe nazwy własne przedsiębiorstw i lokali, np. Orbis, Lot, Delikatesy, Kawiarnia Literacka, Karczma Słupska.

29. Wyrazy wchodzące w skład nazwy określającej kawiarnię, hotel, zajazd, aptekę, księgarnię, sklep, bar, winiarnię piszemy wielką literą, natomiast jeśli wyraz stojący przed tą nazwą jest tylko nazwą gatunkową przedsiębiorstwa lub lokalu, piszemy go małą literą, np. kawiarnia Kryształowa, zajazd U Kmicica, hotel Pod Różą, kino Rialto, księgarnia U Trzech Panów, apteka Pod Orłem, sklep Orient, winiarnia Bachus, bar Flisak, schronisko Murowaniec; nazwy te można zapisywać również w cudzysłowie, np. zajazd „U Kmicica”, hotel „Pod Różą”.

Spójniki i przyimki występujące wewnątrz nazw lokali i przedsiębiorstw piszemy małą literą, np. gospoda Zajazd pod Babią.

30. Nazwy indywidualne urzędów, władz, instytucji, szkół, organizacji, towarzystw, nazwy zespołów muzycznych, artystycznych i sportowych. Występujące w tych nazwach przyimki, spójniki, wyrażenia typu: *imienia, pod wezwaniem, na rzecz, do spraw, numer, przeciwko*, itp. piszemy małą literą, np. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Urząd Rady Ministrów, Fundacja im. Bogdana Jańskiego na rzecz Dzieci Upośledzonych Umysłowo i Fizycznie, Mali Gorzowiaczy (*zespół taneczny*).

Ale: Już czwarty *sejm* zajmuje się emeryturami. (Wyraz *sejm* został użyty jako pospolity).

31. Reguła stosowania wielkich liter odnosi się także do nazw jednostek wojskowych traktowanych jako nazwy własne, np. 1. Pułk Strzelców Podhalańskich albo I Pułk Strzelców Podhalańskich.

32. Zawsze wielką literą pisze się nazwy takich urzędów jak: Konwent Seniorów, Konwencja Narodowa.
33. Na ogół wielką literą pisze się – w znaczeniu instytucji, organizacji i ogółu wiernych – wyraz *Kościół*, natomiast towarzyszące mu określenia zapisujemy małą literą, np. Kościół zielonoświątkowy, Kościół katolicki, Kościół protestancki.
34. Wielką literą piszemy jednoosobowe nazwy urzędów w aktach prawnych, np. Akceptuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, zatwierdza Prezes Rady Ministrów, obrady Sejmu otwiera Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznik Praw Obywatelskich ma uprawnienia w zakresie (...).
Natomiast w innych przypadkach piszemy małą literą, np. prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, premier, wojewoda śląski.
Uwaga: Jednak zgodnie ze zwyczajem pisowni wielkimi literami można stosować również w tekstach o innym przeznaczeniu, pod warunkiem że nazwa taka odnosi się do konkretnej osoby i występuje w pełnym brzmieniu, np. *Dziś Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej odwiedził nasze miasto. Jan Kowalski został powołany na stanowisko Wojewody Małopolskiego.*
35. Nazwy orderów i odznaczeń, np. Virtuti Militari, Order Orła Białego, Order św. Stanisława.
36. Jednowyrazowe nazwy nagród, np. Oskar, Felix, Nobel.
37. Jeśli nazwa nagrody jest wielowyrazowa, w zasadzie wielką literą piszemy wszystkie wyrazy wchodzące w jej skład, np. Nagroda Nobla, Nagroda im. Jana Karłowicza i Poli Nireńskiej.
Natomiast jeśli stojący przed nazwą wyraz *nagroda* jest tylko wyrazem pospolitym, a jej nazwa występuje w mianowniku, wtedy piszemy go małą literą, np. nagroda Złote Lwy Gdańskie, nagroda Złota Palma.
38. Nazwy firm, marek i typów wyrobów przemysłowych, np. samochód marki Polonez albo samochód marki „Polonez”.

MAŁĄ LITERĄ PISZEMY:

- Nazwy dni tygodnia, np. poniedziałek, niedziela.
Wyjątki: Wielki Czwartek, Wielki Piątek, Wielka Sobota, Wielki Tydzień.
- Nazwy miesięcy, np. styczeń, wrzesień.
- Nazwy okresów kalendarzowych, np. karnawał, północ, wiek, adwent, post.
- Nazwy okresów, epok i prądów kulturalnych, np. średniowiecze, barok, neoromanizm.
Wyjątek: Młoda Polska.
- Nazwy kierunków filozoficznych, kulturowo-artystycznych, społeczno-politycznych utworzonych od nazw ich twórców, np. dostojewscyzna, marksizm, żeromszczyzna.
- Nazwy wydarzeń lub aktów dziejowych, np. bitwa grunwaldzka, kongres wiedeński, pokój toruński, powstanie styczniowe, rewolucja francuska, obrady okrągłego stołu, stan wojenny. Wyjątek: stanowią tu nazwy miesięcy, którymi przenośnie określamy wypadki dziejowe we współczesnej historii Polski, np. Czerwiec '56, Grudzień '70, a także Bitwa Warszawska.
- Nazwy obrzędów, zabaw i zwyczajów, np. andrzejki, mikołajki, dożynki, dyngus, gaik, ocepiny, turoń, walentynki, zaręczyny.
- Nazwy gatunkowe modlitw i nabożeństw, utworów literackich i naukowych, utworów muzycznych, programów radiowych i telewizyjnych, np. litania, godzinki, msza, słuchowisko, (ale: tytuły modlitw, programów itp. piszemy wielką literą).
- Nazwy tańców, np. kankan, krakowiak, polka, twist, polonez, zbójnicki.
- Nazwy różnego rodzaju wyrobów przemysłowych, np. samochodów, aparatów, zegarków, napojów, odzieży, używane jako nazwy pospolite, a nie jako nazwy marek

i typów oraz firm (*fiat, peugeot, sony, omega, pierniki toruńskie, adidas*). Ale nazwy firm i marek firmowych piszemy wielką literą, np. samochód marki Fiat albo samochód „Fiat”.

11. Nazwy jednostek monetarnych, także utworzone od imion własnych, np. złoty, grosz, dolar, ludwik, napoleon, holender.
12. Nazwy sztucznych języków międzynarodowych, np. esperanto.
13. Potocznie używane jednoczłonowe nazwy roślin (drzew, krzewów, warzyw, owoców, kwiatów), np. mikołajek, jonatany, marcinki, turki.
14. Nazwy urzędów, władz, instytucji, organizacji, zakładów używane w znaczeniu nazw pospolitych, np. bank, uniwersytet.
15. Nazwy: senat, sejm, izba, izba ustawodawcza, jeśli są używane w znaczeniu nazw pospolitych, np. Ówczesny sejm zajmował się tymi problemami.
16. Tytuły naukowe i zawodowe, np. magister, doktor habilitowany, inżynier.
17. Nazwy godności, np. prezydent, premier, minister, dziekan, marszałek, prezes.
18. Nazwy żołnierzy, np. ułan, piechur, kawalerzysta, pancerniak, saper.
19. Nazwy członków bractw, zgromadzeń zakonnych, np. kameduła, kapucyn, karmelitan-ka bosa, jezuita, franciszkanin, ale: *kościół Franciszkanów*.
Wyjątek: Krzyżak – członek zakonu i jednocześnie obywatel państwa krzyżackiego.
20. Nazwy członków społeczności wyznaniowych, np. chrześcijanin, katolik, ewangelik, buddysta, mahometanin, żyd jako wyznawca judaizmu, (ale: *Żyd jako członek narodu*).
21. Nazwy członków partii, organizacji społecznych, zespołów artystycznych, sportowych, więźniów obozów koncentracyjnych, np. peeselowiec, legionista (*członek klubu sportowego Legia*), wiślak, oświęcimiak, sybirak, mazowszanka (*członkini zespołu Mazowsze*), ale: Mazowszanin (*jako mieszkaniec Mazowsza*).
22. Rzeczowniki utworzone od imion własnych, używane jako nazwy pospolite, np. kościuszkowiec, piłsudczyk.
23. Niejednostkowe nazwy istot mitologicznych i wierzeń religijnych, np. fauny, erynie, rusalki, syrenki, bogowie, anioły, krasnoludki.
24. Nazwy mieszkańców miast, osiedli, wsi, np. warszawianka, paryżanka, wrocławianin, żoliborzanin.
25. Nazwy absolwentów szkół, np. harwardczyk, batorak.
26. Nazwy stron świata, np. północny zachód.
27. Pojęcia i terminy geograficzne, np. biegun południowy, równik, koło podbiegunowe.
28. Nazwy okręgów administracyjnych współczesnych i historycznych, wyodrębnionych w strukturach państwowych i kościelnych, np. gmina warszawska, powiat przemyski, ziemia dobrzyńska, ziemia łęczycka, archidiecezja gnieźnieńska, diecezja poznańska.

Trening czyni mistrza

Quiz wiedzy dotyczący pisowni wielką i małą literą

<https://learningapps.org/display?v=pv3cj3yq320>

- ...strowianin (o, O)
- ...erber (c, C)
- ...uropejczyk (e, E)
- ...owiat ...strowski (p / P; o / O)
- ...arsjanin (m, M)
- ...rancuz (f, F)
- ...ezuita (j, J)
- ...urzyn (m, M)
- ...tówianie (s, S)
- ...anał Panamski (k, K)
- ...omorzanin (p, P)

...ajazd U Kmicica (z, Z)
 ...ościół Mariacki (k, K)
 ...zień ...atki (d / D; m / M)
 ...opielec (p, P)
 ...omnik Adama Mickiewicza (p, P)
 dramat ...ekpirowski (sz / Sz)
 rok ...ickiewiczowki (m / M)
 ...wiatowy ...zień ...todzieży, (ś / Ś; d / D; m / M)
 ...wist (t, T)
 ...azeta ...yborcza (g / G; w / W)
 ...eklaracja ...raw ...łowicka (d / D; p / P; cz / Cz)
 ...owstanie ...istopadowe (p / P; l / L)
 ...sięga ...salmów (k / K; p / P)
 ...rder Orła Białego (o, O)
 ...anorama (p, P)
 ...imes ...ew ...oman (t / T; n / N; r / R)
 ...olar (d, D)
 ...óra Kościuszki (g, G)
 ...wiazda ...olarna (g / G; p / P)
 ...rójmiasto (t, T)
 ...ymfonia Księżycowa (s, S)
 ...orskie ...ko (m / M; o / O)
 ...ółysep Hel (p / P)
 ...usatki (r, R)
 ...arnawał (k, K)

KWIECIEŃ

W edycji kwietniowej poradnika poznacie kolejne zasady, które pozwolą Wam uniknąć błędów ortograficznych dotyczących pisowni:

- partykuły „nie” z różnymi częściami mowy
- zakończeń rzeczowników w dopełniaczu, celowniku i miejscowniku
- ą, ę, em, en, om, on
- łącznej, rozłącznej i z łącznikiem
- przedrostków: z-, s-, ś-
- przymiotników zakończonych na -dzki, -cki
- rzeczowników zakończonych na -dztwo, -ctwo
- zakończeń bezokoliczników na -ść lub -źć.

PISOWNIA PARTYKUŁY „NIE” Z RÓŻNYMI CZĘŚCIAMI MOWY

Przeczenie *nie* piszemy łącznie:

1. Z rzeczownikami, np. niechrześcijanin, niezorganizowanie, ale:
 - nie-Polak, nie-Europejczycy (przeciwstawienia logiczne, w których człon drugi jest pisany wielką literą)
 - nie chrześcijanin, lecz muzulmanin; to nie matka, ale teściowa; anioł nie kobieta (partykuła *nie* wprowadza tu przeciwstawienie).
2. Z przymiotnikami w stopniu równym, np. niehałaśliwy, niedobry, ale:
 - nie-Szekspirowski
 - nie krakowski, lecz warszawski.

3. Z imięstowami przymiotnikowymi czynnymi i biernymi, np. nieoceniony, nieustająca, nieżyjący,
ale:
 - * nie leżący, tylko siedzący.
4. Z przysłówkami utworzonymi od przymiotników, np. niedrogo, niemile.
5. Przymiotniki i przysłówki te piszemy oddzielnie tylko w przypadku przeciwstawienia, np. nie dobrze, ale wspaniale. Nie źle, lecz dobrze.

Przeczenie *nie* piszemy rozdzielnie:

1. Z czasownikami w formie osobowej i nieosobowej (*oprócz imięstów przymiotnikowych, które piszemy łącznie*), np. nie mieć, nie świeciło.
Wyjątki: czasowniki utworzone od rzeczowników z przedrostkiem *nie*: **niepokoić** (*od: niepokój*), **niewolić** (*od niewola*), a także czasowniki: **niedomagać**, **niedowidzieć**, **nienawidzić**.
 - Pisownia *niedostyszeć* lub *nie dostyszeć* zależy od znaczenia:
 - Mój ojciec od kilku lat niedostyszy. (= *słabo słyszy*)
 - Stenotypistka nie dostyszała (= *nie usłyszała*) ostatniego słowa.
 - Partykułę *nie* piszemy oddzielnie z wyrazami, które mają znaczenie czasownikowe typu: nie brak, nie można, nie potrzeba, nie trzeba, nie wiadomo, nie warto, nie wolno.
Wyjątek: wyraz **niepodobna** pisze się razem, np. Niepodobna tego odczytać. (= *jest trudno, nie można*).
 - Z imięstowami przysłówkowymi współczesnymi i uprzednimi zakończonymi na: -ąc, -wszy, -wszy oraz formami nieosobowymi zakończonymi na -no, -to, np. nie zdając, nie zatatwwszy, nie znaleziono, nie wykryto.
2. Z liczebnikami, np. nie pierwszy, nie jeden, ale dwa.
Wyjątki: niejeden (*wielu*), niejedno, niewiele, niewielu.
3. Z zaimkami np. nie każdy, nie nasze, nie swój majątek.
Wyjątki: nieco, niecoś, niejaki, niektórzy, poniektórzy, nieswój (= *niezdrów*).
4. Z wyrażeniami przyimkowymi, np. nie dla nas, nie za długo, nie na czasie,
Wyjątek: niezadługo (= *wkrótce*).
5. Z partykułami *byle* i *lada*, np. nie byle gdzie, nie lada propozycja.
6. Z przysłówkami nie pochodzącymi od przymiotników, np. nie bardzo, nie całkiem, nie dziś, nie tylko, nie wszędzie, nie tutaj, nie zaraz, nie wnet.
Wyjątki: niezbyt, niebawem, nieraz (= *często*), ale: Nie raz, ale wiele razy.
7. Z przymiotnikami i przysłówkami w stopniu wyższym i najwyższym, np. nie lepszy, nie najlepszy.

PISOWNIA ZAKOŃCZEŃ RZECZOWNIKÓW W DOPEŁNIACZU, CELOWNIKU I MIEJSCOWNIKU

-i

1. Piszemy w rzeczownikach kończących się częstkami *-ja* występującymi po samogłoskach, np. aleja – alei, epopeja – epopei, knieja – kniei, tuleja – tulei, nadzieja – nadziei, szyja – szyi, żmija – żmii, Maja – Mai.
2. W rzeczownikach rodzimych kończących się na *-ia*, np. babunia – babuni.
Uwaga:
Możesz kierować się słuchem, *-i* jest krótkie, zaś *-ii* jest długie, np. babuni – opinii (*krótkie – długie*)

-ii

1. Piszemy w rzeczownikach rodzaju żeńskiego obcego pochodzenia, w których częstka *-ia* występuje po: t, d, r, k, g, ch, np. aria – arii.

2. Po *n*, jeżeli końcówkę wymawiamy jako „*nja*”, np. opinia, Dania.

Uwaga: Jeżeli w zakończeniu rzeczownika zakończonego na *-ia* wymawiamy *-ja*, to w dopełniaczu należy napisać *-ii*, np. historii, magii, awarii.

-ji

Piszemy w dopełniaczu liczby pojedynczej rzeczowników kończących się częstkami: *-cja*, *-sja*, *-zja*, jeżeli wymawiamy *cj*, *sj*, *zj* (*nie: ć, ś, ź*), np. Azja – Azji, kolacja – kolacji, pasja – pasji.

W języku polskim **j** piszemy tylko po trzech spółgłoskach, są to więc jedyne poprawne zakończenia.

Przykłady:

-i	-ii
Stupi, głębi, hrabi, skrobi, ziemi, dyni, jaskini, pustyni, babuni, Ewuni, Gdyni, bieżni, łaźni, wartowni	Jugosławii, szatwii, akademii, epidemii, anemii, Kolumbii, apatii, empatii, kwestii, sympatii, Holandii, hipochondrii, ewangelii, kalii, anomalii, hierarchii, kosmologii, aronii, harmonii, ironii, linii, opinii, Danii, Kalifornii, ferii, bakalii, mafii, hagiografii

PISOWNIA: *ą, ę, em, en, om, on*

Zapamiętaj:

1. W formach trzeciej osoby liczby pojedynczej i mnogiej czasowników zakończonych w bezokoliczniku na *-ąć*, przed *l, ł* piszemy *ę, ą*, np. wzięł, wzięli.
2. *ą* – piszemy w narzędniku liczby pojedynczej rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych samogłoską, np. książką, poezją, córką.
3. *ę* – piszemy w 1. osobie czasowników w czasie teraźniejszym, np. idę, piszę.
4. *om* – piszemy w celowniku liczby mnogiej rzeczowników, np.: żołnierzom, kwiatom, braciom.

ŁĄCZNIE, ROZŁĄCZNIE CZY Z ŁĄCZNIKIEM?

ZAPAMIĘTAJ:

Pisownię z łącznikiem stosujemy:

1. W parach wyrazów podobnie brzmiących występujących zawsze razem, mających charakter zestawień równorzędnych, np. koszatki-opatki, hokus-pokus, gadu-gadu, raz-dwa (*szybko*), mru-mru, ciut-ciut.
2. W połączeniach wyrazowych mających charakter tautologii, czyli to samo znaczących, np. tuż-tuż, aby-aby, ani-ani, baba-jaga, baba-jędza.
3. Przy dwuczłonowych rzeczownikach typu: herod-baba, cud-dziewczyna, czar-ziele, cud-dieta (*człony znaczeniowo nierównorzędne, w których kolejność została przestawiona*) oraz fryzjerka-kosmetyczka, laska-parasol (*równorzędne funkcje lub cechy osoby czy przedmiotu*)
4. W wyrażeniach, w których występuje dwukrotnie przymiotnik złożony, różniący się tylko pierwszym członem, np. mało- i średniorolny, jedno- i dwutygodniowe wczasy, krótko- i długoterminowy.
5. W wyrazach złożonych z liczbą lub literą w pierwszej części, np. 3-majowy, 10-złoty, XX-lecie, po raz n-ty.

6. Dla zaznaczenie granicy między podstawą słowotwórczą i przyrostkiem w wyrazach utworzonych od skrótowców, np. PTT-owski, PSL-wiec (ale: petetekowski, peeselowiec) oraz przed końcówką fleksyjną w odmiennych skrótowcach, np. PWN-u, PWN-owi, PWN-ie.
7. W wyrazach złożonych z liczebnika *pół* i rzeczownika, który jest nazwą własną, np. pół-Polka, pół-Meksykanin;
ale: pół Polka, pół Francuzka, np. Moja sąsiadka jest pół Polką, pół Francuzką (= w *połowie Polką, w połowie Francuzką*).
8. W połączeniach wyrazowych z członami *niby-*, *quasi-*, np. niby-człowiek, niby-Francuz, quasi-nauka, quasi-Polak.
(*quasi* – wym. *kwazi* – to pierwszy człon wyrazów złożonych, które tworzą nazwy osób, rzeczy, zjawisk, jakie są czymś tylko pozornie lub nie są tym w ogóle np. *quasi-postępowy*)
Wyjątki:
Przedrostek *niby* w terminach przyrodniczych pisze się łącznie np. nibyktos, nibyliść, nibynóżki, nibyjagoda, nibytorebka, nibybtona.
Uwaga:
Wszystkie pozostałe przedrostki piszemy łącznie, np. **anormalny**, **eksmąż**, **minispódniczka**, **pseudoartysta**, **ultrafiolet**, **przedhistoryczny**, **podbramkowy**, **aspołeczny**, **antynikotynowy**, **ekstraklasa**, **hiperdźwiękowy**, **kontrkandydat**, **mini rozmówka**, **wicedyrektor**, **ultrafiolet**.
9. Natomiast z łącznikiem piszemy przedrostki, które łączą się z rzeczownikami oznaczającymi nazwę własną, czyli pisane są wielką literą np. eks-**A**merikanin, arcy-**P**olak, pseudo-**J**ugosłowianin.
Zestawienia typu: artysta malarz, lekarz chirurg, pies przewodnik, statek cysterna, artysta grafik, inżynier górnik, człowiek encyklopedia, poseł sprawozdawca, kasza manna, filmowiec dokumentalista piszemy rozdzielnie bez łącznika. (*Drugi człon pełni funkcję określenia członu pierwszego, np. inżynier górnik – to inżynier ze specjalnością górniczą.*)

Uchwała Rady Języka Polskiego z 2004 roku

Użycie łącznika w wielowyrzowych nazwach miejscowych:

1. Z łącznikiem piszemy nazwy miejscowości, jeśli są złożone z dwóch lub więcej członów, które wspólnie identyfikują daną nazwę np. Bielsko-Biała, Busko-Zdrój, Ceków-Kolonia, Kalwaria-Lanckorona, Krynica-Zdrój, Warszawa-Okęcie, Warszawa-Śródmieście, Warszawa-Praga-Północ;
2. Nie piszemy z łącznikiem nazw miejscowych, w których jeden z członów nazwy miejscowej (przymiotnik) pozostaje w związku zgody z głównym członem nazwy (rzeczownikiem), np. Dąbrówka Nowa, Nowy Sącz; a także wtedy, kiedy pierwszym członem nazwy są wyrazy: Kolonia, Osada, Osiedle, np. Kolonia Wronów, Osiedle Wilga, Osada Konin, Osada Leśna.

PISOWNIA PRZYMIOTNIKÓW ZŁOŻONYCH:

1. **Łącznie** – przymiotniki złożone z członów nierównorzędnych znaczeniowo, w których główne znaczenie zawarte jest w członie drugim, natomiast człon pierwszy określa bliżej to znaczenie, np. jasnoniebieski, bladoróżowy, zachodniopomorski, narodowowyzwoleńczy, popularnonaukowy, perłowoszary (szary z odcieniem perłowym);
2. **Z łącznikiem** – gdy człony są równorzędne, np. flaga biało-czerwona, kraj przemysłowo-rolniczy. (*Wyznacznikiem formalnym może tu być spójnik „i”, który podstawiamy zamiast łącznika, np. flaga biała i czerwona, kraj przemysłowy i rolniczy.*)

PISOWNIA PRZYSŁÓWKÓW Z IMIESŁOWAMI ODMIENNYMI I PRZYMIOTNIKAMI

Wyrażenia, w których pierwszy człon jest przysłówkiem, a drugi imiesłowem odmiennym lub przymiotnikiem określanym przez ten przysówek pisze się rozdzielnie, np. ci-cho pisząca, świeżo malowany, wysoko kwalifikowany, nowo przyjęty, łatwo strawny, rzadko spotykany, często sprawdzany.

Wyjątki:

- jasnowidzący (=jasnowidz), ale: Jasno widzący skutki swego postępowania;
- płyta długogrająca (=longplay), ale długo grająca orkiestra;
- zestaw głośnomówiący, ale głośno mówiący nauczyciel;
- słabowidzący, słabosłyszący (=schorzenia), ale kierowca słabo widzący drogę, uczeń słabo słyszący podpowiedź;
- wszystkowidzący (=bystry), ale wszystko widzący wokół siebie;
- wszystkowiedzący (=bystry), ale wszystko wiedzący o czymś;
- średnioroczny (= obliczony w skali roku), ale średnio roczny pobyt za granicą, czyli trwający około jednego roku;
- dalekowidzący, krótkowidzący (o kimś z wadą wzroku).

PISOWNIA PRZEDROSTKÓW: Z-, S-, Ś-

z – przed samogłoską, np. zanalizować;

z – przed literą *h*, np. zhańbić;

z – przed *s* lub *si*, np. zsadzić, zsiekać; wyjątek: ssać;

z – przed *dz*, np. zdziałać;

s – przed *ch*, np. schować;

s – przed spółgłoskami bezdźwięcznymi, np. szesać, szernieć;

ś – piszemy przed *ci*, np. ściąć, ścinać.

PISOWNIA PRZYMIOTNIKÓW ZAKOŃCZONYCH NA -DZKI, -CKI

1. Zakończenie **-dzki** piszemy w przymiotnikach utworzonych od tematów zakończonych na: *d, dz, dź, dt, dż*, np.

- Szwed – szwedzki
- sąsiad – sąsiedzki
- Łódź – łódzki
- Środa – średzki

Od przymiotników zakończonych na **-dzki** tworzymy rzeczowniki zakończone na **-dcyzna**, np. Flamand, flamandzki – flamandczyzna, Nowogród, nowogródzki – Nowogródczyzna.

2. Zakończenie **-cki** piszemy w przymiotnikach utworzonych od tematów zakończonych na: *t, c, ć, k, cz*, np. inteligent – inteligencki, Łowicz – łowicki, asystent – asystencki.

- Od przymiotników zakończonych na **-cki** tworzymy rzeczowniki zakończone na **-cczyzna**, np. białostocki – Białostoczczyna, kielecki – Kielecczyna, sądecki – Sądecczyna.

PISOWNIA RZECZOWNIKÓW ZAKOŃCZONYCH NA -DZTWO, -CTWO

1. Zakończenie **-dztwo** piszemy w rzeczownikach utworzonych od wyrazów, których temat kończy się na: *d, dz* lub *dź*, np.

inwalida – inwalidztwo

ohyda – ohydztwo

paskuda – paskudztwo

śledzić – śledztwo

dowodzić – dowództwo

Wyjątki: wychodźstwo, uchodźstwo.

2. Zakończenie **-ctwo** piszemy w rzeczownikach utworzonych od wyrazów, których temat kończy się na: *t, c, ć, cz* lub *k*, np.
bogaty – bogactwo
biedak – biedactwo
lotnik – lotnictwo

PISOWNIA ZAKOŃCZEŃ BEZOKOLICZNIKÓW NA **-ŚĆ** LUB **-ŹĆ**

1. Końcówkę **-ść** piszemy przy formach bezokoliczników tych czasowników, których temat zakończony jest na spółgłoskę: *t, s, d*, np.
gniotę – gnieść
wsiadę – wsiąć
2. Końcówkę **-źć** piszemy przy formach bezokoliczników tych czasowników, których temat zakończony jest na spółgłoskę *z*, np.
wiózł – wieźć
gryzł – gryźć
znalazł – znaleźć

PISOWNIA ZESTWIEŃ TYPU **LWIA PASZCZA**

Zestawienia – to połączenie wyrazowe, składające się z dwu lub więcej wyrazów, a tworzące całość znaczeniową. Piszemy je rozdzielnie, np. czarna jagoda, dzień dobry, dobry wieczór, sto osiemdziesiąt dwa, jaki taki, taki siaki, taka owaka, mniej więcej.

Uwaga:

Rozdzielna pisownia wielowyrazowych połączeń liczebników głównych obowiązuje również we wszystkich dokumentach finansowych.

Natomiast łącznie piszemy liczebniki porządkowe typu: dwuipółletni, dwudziestoczyterotygodniowy, studziesięcioletni, tysiącletni.

PISOWNIA ZROSTÓW TYPU **LWIPYSZCZEK**

Wyrazy te piszemy łącznie, np. mysikrólik, maminsynek, dwudziestkapiątka, Krasnystaw, widzimi się (=kaprys, zachcianka), wtenczas, pomatu.

PISOWNIA WYRAŻEŃ TYPU: **RĘKA W RĘKĘ, SAM NA SAM, OD DESKI DO DESKI**

Pisownia członów tego typu wyrażeń jest rozdzielna, np. *teb w teb, oko w oko, raz w raz*

(=raz za razem), *wet za wet*.

Rozdzielnie pisze się też wyrażenie **w tę i we w tę**.

PISOWNIA POŁĄCZEŃ Z LICZEBNIKIEM **PÓŁ**

1. Pisownia rozdzielna, gdy liczebnik *pół* jest zwykłym liczebnikiem ułamkowym, oznaczającym jedną z równych części, a towarzyszący mu rzeczownik występuje w dopełniaczu, np. pół dnia, pół minuty.
2. Gdy liczebnik *pół* jest elementem wyrazu złożonego, jego pisownia jest łączna (odmienia się przez przypadki), np. półakord, półdniówka, półetat, półkożuszek.
Liczebnik *pół* piszemy razem również:
- z przymiotnikami, np. półlitrowy, półciężki;
 - z formami czasownikowymi, np. półkłęczyć, półotwarty, półwiszący, półzartowawszy, półzartując;
 - z przysłówkami, np. półlegalnie, półdarmo.

PISOWNIA ROZDZIELNA WYRAZU PÓŁ

1. Wyraz *pół* piszemy rozdzielnie, gdy występujące w zdaniu dwa wyrazy z częstką *pół* służą określeniu jednego pojęcia, np.
 - pół zabawa, pół nauka – to nie dwie czynności, lecz jednocześnie zabawa i nauka
 - pół spał, pół czuwał
 - pół kpiąco, pół poważnie
 - pół fantastyczny, pół realistyczny
2. Wyraz *pół* piszemy rozdzielnie z przymkami, np. do pół godziny, pół na pół, przez pół minuty.
3. Pisownia przymyka *w* z liczebnikiem:
 - a) rozdzielnie, gdy wyrażenie *w pół* znaczy w połowie, np. przerwać w pół zdania, w półstowa, w pół godziny, w pół drogi.
 - b) łącznie, gdy wyrażenie *wpół* znaczy:
 - w pasie, np. Objął ją wpół.
 - na połowę, w połowie, np. Zgiął arkusz wpół.
 - niezupełnie, częściowo, np. Patrzyła na wpół drwiąco.
 - moment w połowie między dwiema pełnymi godzinami, np. Rozpoczyna wykłady **wpół do dziewiętej**.

Trening czyni mistrza

Sprawdź swoją wiedzę ortograficzną, wykonując poniższe quizy.

Razem, osobno czy z myślnikiem?

<https://learningapps.org/display?v=pufkaps321>

(Pogrupuj podane wyrazy)

.....porządek,Francuz,drogo,najlepszy,wystarczający,wybudowany,można,załatwiwszy,czytając,jeden (*wielu*),łada propozycja,bardzo,zbyt, gadu...gadu, tuż...tuż, cud...dieta, wice...dyrektor, krótko... i długoterminowy, XX...lecie, quasi...nauka, niby...ktoś, arcy...Polak, Osada...Konin, Bielsko...Biała, Nowy ...Sącz, pół...Polka, pół...Francuzka, perłowo...szary, przemysłowo...rolniczy, świeżo...malowany, rzadko...spotykany, dwu...i...pół...letni.

Pisownia zakończeń rzeczowników na: -i, -ii, -ji, bezokoliczników oraz przedrostków i przyrostków. Wskaż poprawną pisownię wyrazów.

<https://learningapps.org/display?v=pgkqt8s7t21>

(zadanie z lukami)

nadzie....., pas....., Angl....., histor....., ziem....., kolac....., ale....., awar....., Az.....
...charakteryzować, ...harmonizować, ...cinać,
znale....., gnie.....
szwe...ki, łowi...ki, tó...ki, bieda...two, inwali...two.

MAJ

Błędy interpunkcyjne – polegają na niewłaściwym stosowaniu znaków interpunkcyjnych, w głównej mierze przecinka, średnika, myślnika, ale również dwukropka, wielokropka czy apostrofu.

W edycji majowej poradnika poznacie zasady, które pozwolą Wam uniknąć błędów interpunkcyjnych.

ZASADY STOSOWANIA ZNAKÓW INTERPUNKCYJNYCH

KROPKA

Zamyka wypowiedzenie, tzn. zdanie lub równoważnik zdania. Może zostać zastąpiona przez pytajnik, wykrzyknik lub wielokropkę.

PISOWNIA LICZEBNIKÓW PORZĄDKOWYCH

- Po cyfrach arabskich oznaczających liczebniki porządkowe stawiamy kropki, np. na 10. (= *dziesiątym*) piętrze, w 3. (= *trzeciej*) osobie, po raz 7. (= *siódmy*)
Uwaga: Kropka po liczebniku może zostać opuszczona, jeśli z kontekstu jednoznacznie wynika, że użyty został liczebnik porządkowy, np. Chodzę do 8 klasy.

PISOWNIA DAT

- W datach pisanych w całości cyframi arabskimi stawiamy kropkę, np. 25.01.2023 r.
- Nie stawiamy kropki, gdy liczba miesiąca została oznaczona cyfrą rzymską, np. 25 I 2023 lub nazwa miesiąca została zapisana słownie, np. 25 stycznia 2023.

PISOWNIA SKRÓTÓW

1. Stawia się kropkę po skrótach, który jest początkową literą lub literami skracanego wyrazu, np. g. (godzina), o. (ojciec), p. (pan, pani), r. (rok, rodzaj), t. (tom), dyr. (dyrektor), bł. (błogostawiony), zob. (zobacz).
2. Nie stawia się kropki po skrótach składających się z pierwszej i ostatniej litery wyrazu skróconego, jeśli ten skrót użyty jest w mianowniku, np. dr (=doktor), nr (=numer), wg (=według).
3. Również nie stawia się kropki po skrótach składających się z pierwszej i ostatniej litery oraz jednej z liter środkowych oznaczających spółgłoskę, np. mgr (=magister), mjr (=major), płk (pułkownik).
4. Stawia się kropkę, jeśli tego typu skrót użyty jest w innym niż mianownik przypadku, np. Podaj to dr. Nowakowi. Byłem na spotkaniu z mgr. Kwiatkowskim. Wyrażał się dobrze o płk. Kowalskim. Czytałem ten artykuł w drugim nr. „*Poradnika Językowego*”.
Możemy je również zapisać w takiej formie: Podaj to drowi Nowakowi. Byłem na spotkaniu z mgrem Kwiatkowskim. Wyrażał się dobrze o płku Kowalskim. Czytałem ten artykuł w drugim nrze „*Poradnika Językowego*”.
5. Stawia się tylko jedną kropkę po skrótach nazwy dwu- lub wielowyrazowej, jeżeli wyrazy następne rozpoczynają się od spółgłoski, np.
bm. (bieżącego miesiąca)
ds. (do spraw)
cdn. (ciąg dalszy nastąpi)
jw. (jak wyżej)
6. Jeśli w nazwie któryś wyraz rozpoczyna się od samogłoski, to skrót piszemy z kropką, którą stawiamy przed tą samogłoską, np.
m.in. (między innymi)
b.u. (bez uwag)
n.e. (nasza era)
o.o. (ograniczona odpowiedzialność)
7. Jeśli skrót kończy wypowiedzenie, to jego kropka jest jednocześnie kropką kończącą to wypowiedzenie, np. To jest spółka z o.o.
8. Dla oznaczenia liczby mnogiej stosujemy skróty podwójne. W tym celu skróty jednoliterowe łączymy, stawiając na końcu kropkę, np.
oo. (ojcowie)
pp. (państwo)
ss. (strony, siostry)
9. Skróty dłuższe powtarza się i po każdym z nich stawia się kropkę, np.
prof. prof. (= profesorowie)
dyr. dyr. (= dyrektorzy)

10. Stawia się kropkę po skrótach obcych jednostek monetarnych, np. dol. (=dolar).
11. Nie stawia się kropki po skrótach polskich jednostek monetarnych oraz jednostek miar i wag, np. zł (=złoty), gr (= grosz), g (= gram), ha (=hektar), kg (=kilogram).
12. Nie stawia się kropki także po skrótach używanych w matematyce, fizyce oraz po symbolach nazw pierwiastków chemicznych, np. log (= logarytm), s (=droga), t (=czas), Ra (=rad).

PISOWNIA INICJAŁÓW:

Początkowe litery imienia i nazwiska, zakończone kropką, tworzą inicjały.

- Z dwuznaków literowych *rz*, *sz*, *cz* i *dzi* pozostawia się w inicjałach tylko pierwszą literę, np.
R. (Rzymowski, Rzepka)
S. (Szymon, Szymański)
C. (Czesław, Czibor)
D. (Dzierżystaw, Dziarski)
- Zawsze zachowuje się jednak w inicjałach (podobnie jak w skrótowcach) dwuznak Ch. Poprawny zapis to zatem:
Ch. (np. Chrystus, Chryzostom, Chwalibóg)
- W inicjałach imion i nazwisk dwu- i wielocłonowych pomija się łącznie. Poprawny zapis to:
T.D.M. (Tadeusz Dołęga-Mostowicz)
Z.K.S. (Zofia Kossak-Szczucka)

ŚREDNIK

- Jest znakiem rozdzielającym słabszym od kropki i służy do oddzielania w miarę samodzielnych części wypowiedzenia.
- Od przecinka z kolei różni się tym, że oddziela wyłącznie człony równorzędne pod względem logiczno-składniowym, podczas gdy przecinek może oddzielać również człony nierównorzędne.
- Średnik używany jest najczęściej w rozbudowanych wypowiedzeniach złożonych.
- Może zostać zastosowany również do oddzielenia pojedynczych zdań, samodzielnych pod względem myślowo – logicznym, np. *Ukończył filozofię na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim; z zawodu jest także fotografikiem.*
- Średnik należy umieścić w zdaniach zawierających rozbudowane wyliczenia, w których wielokrotnie użyto przecinków, np.
- *Kropki nie stawiamy:*
po tytułach dzieł i czasopism, na stronie tytułowej, na okładce i obwolucie książek;
po tytułach (nagłówkach) części, rozdziałów, paragrafów dzieła, gdy tytuł napisano w osobnym wierszu samymi wielkimi literami.

PRZECINEK

W zdaniu pojedynczym rozwiniętym:

1. Rozdzielaj:
 - szeregi będące wyliczeniami, np. Odmienne części mowy to: rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki, liczebniki, zaimki;
 - równorzędne określenia, np. Pojedziemy do Krakowa, do Wieliczki, do Zakopanego;
 - równorzędne przydawki, w których każde z określeń odnosi się bezpośrednio do rzeczownika, np. Wysoka, szczupła dziewczyna stanęła w drzwiach przedziału.
2. Nie rozdzielaj przecinkiem przydawek nierównorzędnych, z których pierwsza określa połączenie drugiej przydawki i określanego przez nią rzeczownika, np. pierwszy powojenny film, współczesna polska literatura.

3. W zdaniach pojedynczych nie stawiamy przecinka przed spójnikami takimi samymi jak w zdaniach złożonych współrzędnie: **i, oraz, albo, lub, bądź, czy, ani, ni, tudzież**.

Uwaga: Przecinek stawiamy przed spójnikami powtórzonymi, które pełnią identyczną funkcję, np. Zwiedzili i zamek, i muzeum.

4. Natomiast przed spójnikami przeciwstawnymi: a, ale, lecz, czyli, to znaczy, to jest, innymi słowy, stawiamy przecinek, np. Prawda zwyciężyła, a nie fałsz.

5. Przed członem porównawczym typu: jak, jakby nie umieszczamy przecinka, np. **Była ubrana** podobnie **jak** moja żona. (zdanie pojedyncze)

Uwaga:

Jeśli człony porównawcze wchodzą w skład zdania złożonego, oddzielamy je przecinkiem, np. Ubranie **leży** na nim, **jak leżałoby** na modelu.

Przykładowe wyliczenia i wyszczególnienia wprowadzone przez wyraz *jak* zawsze poprzedzamy przecinkiem, np. Wspólną grupę stanowią nieodmienne części mowy, jak: przysłówki, spójnik, wykrzyknik, partykuła.

6. Przecinek stawia się również po wyrazach i wyrażeniach niebędących częściami zdania (tzw. *wyrazy poza zdaniem*):

- po wyrazach wyrażających okrzyk, takich jak: *ach, hej, halo, o, oj*, np. Halo, kto mówi?
- po partykułach, np. Nie, mam inne zdanie.
- po wyrazach użytych w wołaczcu, np. Panie Janie, musimy się koniecznie spotkać. Panie dyrektorze, a co będzie z naszą wycieczką?
- po wyrazach i wyrażeniach takich jak: słowem, ściśle mówiąc, innymi słowy.

W zdaniu złożonym współrzędnie:

1. Zdania współrzędne bezspójnikowe zawsze oddzielamy przecinkami, np. Szybowiec **ruszył, nabrał** pędu, stromo **wspiął** się wzwyż.

2. Przecinkami rozdzielamy zdania współrzędne przeciwstawne i wynikowe połączone następującymi spójnikami: **a, ale, lecz, jednak, jednakże, zaś, wszakże, owszem, natomiast, tylko, tylko że, jedynie, więc, dlatego, toteż, zatem, wobec tego**.

3. Nie rozdziela się przecinkiem zdań złożonych współrzędnie łącznych i rozłącznych połączonych spójnikami: *i, oraz, tudzież, albo, lub, bądź, czy, ani, ni, chyba że* spójniki te pojawiają się w zdaniu po raz drugi, np. **Albo** pojedą do cioci, **albo** wyjdę z psem.

Uwaga:

Przed spójnikiem czytającym zdania współrzędne rozłączne nie stawiamy przecinka, np. Poradzisz sobie czy mam ci pomóc?

Ale gdy wyraz *czy* wprowadza zdanie podrzędne (określające), musi zostać poprzedzony przecinkiem, np. Zapytał (o co?), czy może wejść.

W zdaniu złożonym podrzędnie

1. Zdanie podrzędne zawsze oddzielamy przecinkiem od zdania nadrzędnego bez względu na kolejność tych zdań, np. Słowacki wyznawał, że pisze tylko to, co mu aniołowie dyktują.

2. Zdanie podrzędne wplecione w zdanie nadrzędne musi być wydzielone przecinkami z obu stron bez względu na typ spójnika następującego po zdaniu podrzędnym, np.

* Po wschodzie słońca, *gdy niebo trochę się wypogodziło*, wyptynęli na jezioro.

* Pójdę na pocztę, *która jest za rogiem*, i wyślę list.

3. Nie rozdziela się przecinkiem połączeń partykuł, spójników i przysłówków ze spójnikami, np: **chyba że, chyba żeby, jak gdyby, jako że, mimo że, pomimo że, tylko że, tym bardziej że, właśnie gdy, właśnie jak, podczas gdy, zwłaszcza gdy, zwłaszcza że**.

Wówczas należy postawić przecinek przed całym wyrażeniem, np. Nie chciał położyć się spać, **pomimo że** był śpiący. Napiszę na pewno, **chyba że**bym zapomniał.

4. Nie rozdziela się dwóch sąsiadujących spójników czy spójnika i zaimka typu: a mianowicie, a więc, a ponieważ, że aby, że jeśli.
5. Imięstwowo równoważnik zdania (zawiera imięstwow przystówkowy współczesny lub uprzedni: -ąc, -wszy, -wszy) zawsze oddzielamy przecinkiem od reszty zdania, bez względu na to, czy występują z wyrazami określającymi, czy nie, np.
 - **Zjadłszy**, poszedł do kolegi.
 - **Patrząc z bliska na telewizor**, męczysz wzrok.
 - Uczniowie, **stuchając napomnień**, spoglądali na siebie z zakłopotaniem.Wyjątek: stanowi imięstwow *wyjqwszy (=oprócz)*, przed którym nie stawiamy przecinka.

WIELOKROPEK

1. Wielokropek służy głównie do zaznaczania, że tok mówienia, na ogół z powodu emocji, został przerwany.
2. Natomiast za pomocą wielokropka umieszczonego w nawiasie kwadratowym (czasem okrągłym) oznaczamy opuszczenie fragmentu cytowanego tekstu.

MYŚLNIK

1. Myślnik, podobnie jak przecinek, może służyć do wydzielenia wyrazów lub grupy wyrazów w obrębie zdania. Należy jednak pamiętać, że myślniki oznaczają wydzielenie mocniejsze niż przecinki, a słabsze niż nawiasy.
2. Jest stosowany w dialogach.
3. Może być stosowany również w wyliczeniach, np.
Następujące znaki interpunkcyjne służy do oddzielania składników wypowiedzi:
 - kropka
 - średnik
 - przecinek.
4. Tekst po myślniku może być również objaśnieniem terminu.

PYTAJNIK

1. Stosujemy na końcu zdań, które zawierają pytanie.
2. Może być łączony z wykrzyknikiem.

WYKRZYKNIK

Służy do oznaczania emocjonalnego zabarwienia wypowiedzi.

DWUKROPEK

Jest stosowany przy wprowadzaniu jakiejś wyodrębnionej partii tekstu; może to być wyliczenie, wyszczególnienie, cytata, uzasadnienie, wynik, wyjaśnienie.

NAWIAS

Za pomocą nawiasu możemy wskazać, które partie tekstu w stosunku do tekstu głównego mają charakter poboczny, drugoplanowy bądź uzupełniający. Do tego samego celu można użyć dwóch przecinków lub dwóch myślników, lecz wydzielenie za pomocą nawiasu jest silniejsze.

CUDZYSŁÓW

Stosowany jest przede wszystkim do wydzielenia słów cytowanych i oznaczania specyficznych użyć wyrazów i wyrażeń.

APOSTROF

Znak pisarski w postaci przecinka z prawej strony litery u góry. Stosujemy go w odnieniu rzeczowników obcych, głównie nazwisk, gdy pomijamy w artykulacji głoskę. Uwaga: Apostrofu nie stosujemy, gdy wymawiamy wszystkie głoski w wyrazie, np. Hemingway, Hemingwaya, ale: Scrooge, Scrooge'a.

Trening czyni mistrza

Wykonaj quiz lub postaw brakujące przecinki w podanych przykładach. Pamiętaj o zasadach interpunkcyjnych, gdyż nie każde zdanie tego wymaga.

<https://learningapps.org/display?v=pvs04jgq221>

1. Książki zeszyty i kredki leżały na biurku.
2. Tegoroczny młodzieżowy festiwal przebiegał nadzwyczaj spokojnie.
3. Wieczorem pójdę do kina albo zostanę w domu.
4. Oszczędział kieszonkowe bo chciał wyjechać na wakacje.
5. Wracając ze szkoły wstąpiłem do cukierni.
6. Rano była ładna pogoda ale po południu padał deszcz.
7. Film który obejrzałem dzisiaj bardzo mnie zaniekawiał.
8. Paweł został w domu natomiast rodzice wybrali się do teatru.
9. Biegł spiesząc się do pracy.
10. Albo będę oglądał telewizję albo postucham radia.
11. Kolega z którym byłem na obozie napisał do mnie list.
12. Aniu zadzwonię wieczorem do ciebie.
13. Przeczytawszy fragment książki odłożył ją na półkę.
14. Z zaniekawieniem oglądałem meble obrazy oraz tkaniny.
15. Hej poczekajcie chwilę!
16. Na wakacje pojedziemy samochodem lub pociągiem.
17. Tomek jest pracowity więc uzyskuje dobre oceny.
18. Kiedy słońce wyszło zza chmur zrobiło się od razu jaśniej.
19. Poszliśmy dalej pomimo że zaczęło się chmurzyć.
20. Wysoki przystojny chłopiec wszedł do naszej klasy.

Dopasuj skróty do podanych wyrazów:

<https://learningapps.org/display?v=p74s13ca521>

(pasujące pary)

godzina	-
według	-
bieżącego miesiąca	-
i tym podobne	-
między innymi	-
naszej albo nowej ery	-
grosz	-
dolar	-
hektar	-
doktora	-

CZERWIEC

„Granice naszego języka oznaczają granice naszego świata”

Ludwig Wittgenstein

SZKOLNY KONKURS DLA UCZNIÓW KLAS VI-VIII POD HASŁEM „WOKÓŁ POPRAWNEJ POLSZCZYZNY”

Wskaż poprawną formę.

Zadanie 1.

- a) Mieszkam w Wielkopolskim.
- b) Mieszkam w Wielkopolskiem.

Zadanie 2.

- a) Ta pomarańcza była słodka i soczysta.
- b) Ten pomarańcz był słodki i soczysty.

Zadanie 3.

- a) Założyła kolczyki na dwoje uszu.
- b) Założyła kolczyki na dwa uszy.

Zadanie 4.

- a) Włożyłem nowy podkoszulek.
- b) Założyłem nową podkoszulkę.

Zadanie 5.

- a) Proszę napisać to zdanie w cudzysłowie.
- b) Proszę napisać to zdanie w cudzysłowiu.

Zadanie 6.

- a) Wujek mieszka w Zakopanym.
- b) Wujek mieszka w Zakopanem.

Zadanie 7.

- a) Rozmawiali długo o Tadeuszu Kościuszką.
- b) Rozmawiali długo o Tadeuszu Kościuszcze.

Zadanie 8.

- a) Mnie się to w ogóle nie podoba.
- b) Mi się to w ogóle nie podoba.

Zadanie 9.

- a) PKP ogłosiły nowy rozkład jazdy pociągów.
- b) PKP ogłosił nowy rozkład jazdy pociągów.

Zadanie 10.

- a) Spotkamy się z kolegami przed i po lekcjach.
- b) Spotkamy się z kolegami przed lekcjami i po nich.

Zadanie 11.

- a) Program prowadzi Ania i Magda.
- b) Program prowadzą Ania i Magda.

Zadanie 12.

- a) Jadąc do szkoły, obserwował okolicę.
- b) Jechawszy do szkoły, obserwował okolicę.

Zadanie 13.

- a) Pomysł utworzenia izby tradycji spotkał się z aprobatą dyrektora.
- b) Pomysł utworzenia izby tradycji spotkał się z przychylną aprobatą dyrektora.

Zadanie 14.

- a) Czekając na Basię, przypomniała mi się przestroga mamy.
- b) Kiedy czekałem na Basię, przypomniała mi się przestroga mamy.

Zadanie 15.

Podczas ostatniego meczu:

- a) odnieśliśmy porażkę.
- b) ponieśliśmy porażkę.

Zadanie 16.

Mechanik krzyknął do kierowcy:

- a) Cofnij do tyłu!
- b) Cofnij!

Zadanie 17.

- a) To był dla nas twardy orzech do zgryzienia.
- b) To był dla nas ciężki orzech do zgryzienia.

Zadanie 18.

- a) Należy nie zasypywać gruszek w popiele.
- b) Należy nie zasypiać gruszek w popiele.

Zadanie 19.

- a) Apel o rozagę i bezpieczeństwo stał się niestety głosem wołającego na puszczy.
- b) Apel o rozagę i bezpieczeństwo stał się niestety głosem wołającego na pustyni.

Zadanie 20.

- a) Po tej informacji spadł mi kamień z serca.
- b) Po tej informacji spadł mi ciężki kamień z serca.

Zadanie 21.

Z radości

- a) podskoczył do góry.
- b) skoczył do góry.

Zadanie 22.

- a) Jego głównym atutem jest kreatywność.
- b) Jego głównym atutem jest jego kreatywność.

Zadanie 23.

Wpisz ó lub u.

...wczesny, ws...wka, sk...ra, opiek...nka, oł...wek, mak...wka

Zadanie 24.

Wpisz rz lub ż.

Witra..., ko...eń, m...awka, po...ar, ...ądzić, ...ądać

Zadanie 25.

Wpisz ch lub h.

...uligan, ...uragan, czy...ać, czmy...ać, ...art (ducha), ...art (pies),

Zadanie 26.

Wpisz małą lub wielką literę.

...alیشانin (k, K)

...owiat ...strowski (p / P; o / O)

...apucyn (k / K)

...urzyn (m, M)

...yd (jako wyznawca judaizmu) (ż / Ż)

...pteka Pod Orłem (a / A)

...lac Trzech Krzyży (p / P)

...omnik Mikołaja Kopernika (p, P)

...oezja ...itoszowa (p / P; m / M)

...alzakowski ...iek (b / B; w / W)

...ankan (k / K)

„...azeta ...kalmierzycka” (g / G; s / S)

...owstanie ...tyczniowe (p / P; s / S)

...sięga ...iczb (k / K; l / L)
 ...agroda Złota Palma (n / N)
 ...óra Kościuszki (g, G)
 ...wiazda ...olarna (g / G; p / P)
 ...ymfonia Księżycowa (s, S)
 ...ustynia Sahara (p / P)
 ...iemia ...obrzyńska (z / Z; d / D)

Zadanie 27.

Wpisz poprawnie *-i, -ii, -ji*.

szy....., pas....., Angl....., histor....., ziem....., poez....., ale....., Ros.....

Zadanie 28.

Napisz razem, osobno lub z myślnikiem podane wyrazy.

mini / spódniczka -
 arcy / Polak -
 quasi / nauka -
 świeżo / malowany -
 trzy / i / pół / letni -
 perłowo / szary -

Zadanie 29.

W których zdaniach brakuje przycinka? Postaw go.

- Za pierwszy powojenny film fabularny uchodzą „Zakazane piosenki” w reżyserii Leonarda Buczkowskiego.
- W sobotę pojedę do babci lub odwiedzę kolegę.
- Nie byłem dzisiaj w szkole ponieważ źle się czułem.
- Biegł spiesząc się na zajęcia.
- Albo będę oglądał telewizję albo posłucham radia.
- Kolega z którym byłem na obozie napisał do mnie list.
- Aniu zadzwonię wieczorem do ciebie.

Zadanie 30.

Napisz skróty podanych wyrazów.

- według –
- bieżącego miesiąca –
- między innymi –
- grosz –
- doktora –

Zadanie 31.

Wpisz poprawnie przeczenie *nie* (razem, osobno bądź z myślnikiem).

nie / Europejczycy -
 nie / ustająca -
 nie / jeden (wielu) -
 nie / zbyt -
 nie / pokoić -
 nie / wykryto -
 nie / zdając -
 nie / załatwiwszy -

Zadanie 32.

- a) Ten konkurs był ciekawy i interesujący.
- b) Ten konkurs był ciekawy.

KARTA ODPOWIEDZI

SZKOLNY KONKURS JĘZYKOWY „WOKÓŁ POPRAWNEJ POLSZCZYZNY”

Zadanie 1.

- a) Mieszkam w Wielkopolskim.
- b) Mieszkam w Wielkopolskiem.

Zadanie 2.

- a) Ta pomarańcza była słodka i soczysta.
- b) Ten pomarańcz był słodki i soczysty.

Zadanie 3.

- a) Założyła kolczyki na dwoje uszu.
- b) Założyła kolczyki na dwa uszy.

Zadanie 4.

- a) Włożyłem nowy podkoszulek.
- b) Założyłem nową podkoszulkę.

Zadanie 5.

- a) Proszę napisać to zdanie w cudzysłowie.
- b) Proszę napisać to zdanie w cudzysłowiu.

Zadanie 6.

- a) Wujek mieszka w Zakopanym.
- b) Wujek mieszka w Zakopanem.

Zadanie 7.

- a) Rozmawiali długo o Tadeuszu Kościuszką.
- b) Rozmawiali długo o Tadeuszu Kościuszcze.

Zadanie 8.

- a) Mnie się to w ogóle nie podoba.
- b) Mi się to w ogóle nie podoba.

Zadanie 9.

- a) PKP ogłosiły nowy rozkład jazdy pociągów.
- b) PKP ogłosił nowy rozkład jazdy pociągów.

Zadanie 10.

- a) Spotkamy się z kolegami przed i po lekcjach.
- b) Spotkamy się z kolegami przed lekcjami i po nich.

Zadanie 11.

- a) Program prowadzi Ania i Magda.
- b) Program prowadzą Ania i Magda.

Zadanie 12.

- a) Jadąc do szkoły, obserwował okolicę.
- b) Jechawszy do szkoły, obserwował okolicę.

Zadanie 13.

- a) Pomysł utworzenia izby tradycji spotkał się z aprobatą dyrektora.
- b) Pomysł utworzenia izby tradycji spotkał się z przychylną aprobatą dyrektora.

Zadanie 14.

- a) Czekając na Basię, przypomniała mi się przestroga mamy.
- b) Kiedy czekałem na Basię, przypomniała mi się przestroga mamy.

Zadanie 15.

- Podczas ostatniego meczu:
- a) odnieśliśmy porażkę.
 - b) ponieśliśmy porażkę.

Zadanie 16.

Mechanik krzyknął do kierowcy:

a) Cofnij do tytu!

b) Cofnij!

Zadanie 17.

a) To był dla nas twardy orzech do zgryzienia.

b) To był dla nas ciężki orzech do zgryzienia.

Zadanie 18.

a) Należy nie zasypywać gruszek w popiele.

b) Należy nie zasypiać gruszek w popiele.

Zadanie 19.

a) Apel o rozwagę i bezpieczeństwo stał się niestety głosem wołającego na puszczy.

b) Apel o rozwagę i bezpieczeństwo stał się niestety głosem wołającego na pustyni.

Zadanie 20.

a) Po tej informacji spadł mi kamień z serca.

b) Po tej informacji spadł mi ciężki kamień z serca.

Zadanie 21.

Z radości

a) podskoczył do góry.

b) skoczył do góry.

Zadanie 22.

a) Jego głównym atutem jest kreatywność.

b) Jego głównym atutem jest jego kreatywność.

Zadanie 23.

Wpisz ó lub u.

ówczesny, wsuwka, skóra, opiekunka, otówek, makówka

Zadanie 24.

Wpisz rz lub ż.

Witraż, korzeń, mżawka, pożar, rządzić, żądać

Zadanie 25.

Wpisz ch lub h.

chuligan, huragan, czyhać, czmychać, hart (ducha), chart (pies),

Zadanie 26.

Wpisz małą lub wielką literę.

kaliszanin (k, K)

powiat ostrowski (p / P; o / O)

kapucyn (k / K)

Murzyn (m, M)

żyd (jako wyznawca judaizmu) (ż / Ż)

apteka Pod Orłem (a / A)

plac Trzech Krzyży (p / P)

pomnik Mikołaja Kopernika (p, P)

poezja Miłoszowa (p / P; m / M)

balzakowski wiek (b / B; w / W)

kankan (k / K)

„Gazeta Skalmierzycka” (g / G; s / S)

powstanie styczniowe (p / P; s / S)

Księga Liczb (k / K; l / L)

nagroda Złota Palma (n / N)

Góra Kościuszki (g, G)

Gwiazda Polarna (g / G; p / P)

symfonia Księżycowa (s, S)
pustynia Sahara (p / P)
ziemia dobrzyńska (z / Z; d / D)

Zadanie 27.

Wpisz poprawnie -i, -ii, -i.
szyi, pasji, Anglii, historii, ziemi, poezji, alei, Rosji.

Zadanie 28.

Napisz razem, osobno lub z myślnikiem podane wyrazy.
mini / spódniczka – minispódniczka
arcy / Polak – arcy-Polak
quasi / nauka – quasi-nauka
świeżo / malowany – świeżo malowany
trzy / i / pół / letni – trzyipółletni
perłowo / szary – perłowszary

Zadanie 29.

W których zdaniach brakuje przycinka? Postaw go.
Za pierwszy powojenny film fabularny uchodzą „Zakazane piosenki” w reżyserii Leonarda Buczkowskiego.
W sobotę pojedę do babci lub odwiedzę kolegę.
Nie byłem dzisiaj w szkole, ponieważ źle się czułem.
Biegł, spiesząc się na zajęcia.
Albo będę oglądał telewizję, albo posłucham radia.
Kolega, z którym byłem na obozie, napisał do mnie list.
Aniu, zadzwonię wieczorem do ciebie.

Zadanie 30.

Napisz skróty podanych wyrazów.
według – wg
bieżącego miesiąca – bm.
między innymi – m.in.
grosz – gr
doktora – dr. lub dra

Zadanie 31.

Wpisz poprawnie przeczenie *nie*. (Razem, osobno bądź z myślnikiem)
nie / Europejczycy – nie-Europejczycy
nie / ustająca – nieustająca
nie / jeden (wielu) – niejeden
nie / zbyt – niezbyt
nie / pokoić – niepokoić
nie / wykryto – nie wykryto
nie / zdając – nie zdając
nie / załatwiwszy – nie załatwiwszy

Zadanie 32.

a) Ten konkurs był ciekawy i interesujący.
b) Ten konkurs był ciekawy.

PLACÓWKI OŚWIATOWE i JEDNOSTKI PROWADZONE PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO PODLEGŁE DEPARTAMENTOWI EDUKACJI I NAUKI

OŚRODEK DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W KALISZU

pełna informacja na stronie:
www.odn.kalisz.pl

PUBLICZNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA
KSIĄŻNICA PEDAGOGICZNA W KALISZU
pełna informacja na stronie:
www.kp.kalisz.pl

CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W KONINIE

pełna informacja na stronie:
www.cdnkonin.pl

CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W LESZNE

pełna informacja na stronie:
www.cdn.leszno.pl

CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W PILE

pełna informacja na stronie:
www.cdn.pila.pl

OŚRODEK DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W POZNANIU

pełna informacja na stronie:
www.odnpozn.pl

PUBLICZNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA W POZNANIU

pełna informacja na stronie:
www.pbp.poznan.pl

CENTRUM WSPARCIA RZEMIOSŁA, KSZTAŁCENIA DUALNEGO I ZAWODOWEGO W KALISZU

pełna informacja na stronie:
www.cwrkdiz.kalisz.pl

CENTRUM WSPARCIA RZEMIOSŁA, KSZTAŁCENIA DUALNEGO I ZAWODOWEGO W KONINIE

pełna informacja na stronie:
www.cwrkdiz.konin.pl

CENTRUM WSPARCIA RZEMIOSŁA, KSZTAŁCENIA DUALNEGO I ZAWODOWEGO W LESZNE

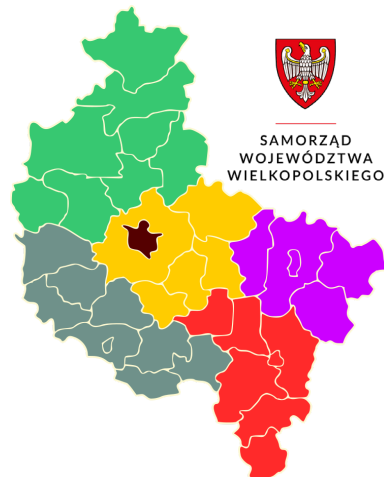
pełna informacja na stronie:
www.cwrkdiz.leszno.pl

CENTRUM WSPARCIA RZEMIOSŁA, KSZTAŁCENIA DUALNEGO I ZAWODOWEGO W PILE

pełna informacja na stronie:
www.cwrkdiz.pila.pl

CENTRUM WSPARCIA RZEMIOSŁA, KSZTAŁCENIA DUALNEGO I ZAWODOWEGO W POZNANIU

pełna informacja na stronie:
www.cwrkdiz.poznan.pl

SZKOŁY

- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Gnieźnie
www.medyk.gniezno.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Koninie
www.medyk.konin.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Ostrowie Wlkp.
www.msz-ostrow.cba.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 1 w Poznaniu
www.wsckzi1.poznan.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 2 w Poznaniu
www.wsck.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Rawiczu
www.medyk-rawicz.com.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego we Wrześni
www.wscku-wrzesnia.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Złotowie
www.wsckziu-zlotow.pl
- Wielkopolski Samorządowy Zespół Placówek Terapeutyczno - Wychowawczych w Cerekwicy Nowej
www.cerekwica-mow.pl
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Nieusłyszących im. Józefa Sikorskiego w Poznaniu
www.slysze.edu.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Edukacji i Terapii w Starej Łubiance
www.zspstaralubianka.pl